

Georgica

P. Vergilius Maro

Quaestiones et commentarii ad thellm@t-online.de

Textus LaTeX typis compositus et fasciculum "metrix" a Tobias Weh creatum utitur.

LIBER PRIMUS

Quid faciat | laetas segetes, || quo sidere terram
 vertere, Maecenas, || ulmisqu[e] adiungere vitis
 conveniat, | quae cura boum, || qui cultus habendo
 sit pecori, || apibus quant[a] experientia parcis,
 5 hinc caner[e] incipiam. || vos, o clarissima mundi
 lumina, labentem || caelo quae ducitis annum;
 Liber et alma Ceres, || vestro si munere tellus
 Chaoniam pingui glandem || mutavit arista,
 poculaqu[e] inventis || Acheloia miscuit uvis;
 10 et vos, agrestum || praesentia numina, Fauni
 ferte simul | Faunique pedem || Dryadesque puellae:
 munera vestra cano; || tuqu[e] o, cui prima frementem
 fudit equum | magno tellus || percussa tridenti,
 Neptun[e]; et | cultor nemorum, || cui pingua Cēae
 15 ter centum | nivei tondent || dumeta iuvenci;
 ipse nemus linquens || patrium saltusque Lycae
 Pan, ovium custos, || tua si tibi Maenala curae,
 adsis, o Tegeaeae, favens, || oleaeque Minerva
 inventrix, || uncique puer | monstrator aratri,
 20 et tener[am] ab | radice ferens, || Silvane, cupressum;
 dique deaequ[e] omnes, || studium quibus arva tueri,

quique novas alitis || non ullo semine fruges
 quique satis largum || caelo demittitis imbrem;
 tuqu[e] adeo, || quem mox | quae sint habitura deorum
 25 concili[a] incertum [e]st, || urbisn[e] invisere, Caesar,
 terrarumque velis || cur[am], et te maximus orbis
 auctorem frugum || tempestatumque potentem
 accipiat cingens || materna tempora myrto,
 an deus immensi || venias maris ac tua nautae
 30 numina sola colant, || tibi serviat ultima Thule
 teque sibi | generum Tethys || emat omnibus undis,
 anne novum | tardis sidus || te mensibus addas,
 qua locus Erigonen || inter chelasque sequentis
 panditur [ipse tibi] || iam bracchia contrahit ardens
 35 Scorpis et caeli || iusta plus parte reliquit]
 quidquid eris || [nam te nec sperant Tartara regem,
 nec tibi regnandi || veniat tam dira cupido,
 quamvis Elysios || miretur Graecia campos
 nec repetita sequi || curet Proserpina matrem]
 40 da facilem || curs[um] atqu[e] audacibus adnue coeptis,
 ignarosque viae || mecum miseratus agrestis
 ingreder[e] et votis || iam nunc adsuesce vocari.
 Vere novo gelidus || canis cum montibus umor

liquitur et zephyro || putris se glaeba resolvit,
 depress[o] incipiat || iam tum mihi taurus aratro
 ingemer[e] et | sulc[o] attritus || splendescere vomer.
 illa seges demum || votis respondet avari
 agricolae, | bis quae solem, || bis frigora sensit;
 illius immensae || ruperunt horrea messes.
 ac prius ignotum || ferro quam scindimus aequor,
 ventos et varium || caeli praediscere morem
 cura sit ac patrios || cultusqu[e] habitusque locorum,
 et quid quaeque ferat || regi[o] et quid quaeque recuset.
 hic segetes, || illic veniunt felicius uvae,
 arborei fetus || alib[i] atqu[e] iniussa virescunt
 gramina. nonne vides, || croceos ut Tmolus odores,
 India mittit ebur, || molles sua tura Sabaei,
 at Chalybes | nudi ferrum, || virosaque Pontus
 castore[a], Eliadum || palmas Epiros equarum?
 continu[o] has leges || aeternaque foedera certis
 imposuit natura locis, || quo tempore primum
 Deucalion vacuum lapides || iactavit in orbem,
 und[e] homines nati, || durum genus. | erg[o] age, terrae
 pingue solum primis || extempl[o] a mensibus anni
 fortes invertant tauri, || glaebasque iacentis
 pulverulenta coquat || maturis solibus aestas;

at si non fuerit || tellus fecunda, sub ipsum
 Arcturum | tenui sat erit || suspendere sulco:
 illic, officiant || laetis ne frugibus herbae,
 70 hic, steril[em] exiguus || ne deserat umor harenam.

 Alternis | idem tonsas || cessare novalis
 et segnem | patiere situ || durescere campum;
 aut ibi flava seres || mutato sidere farra,
 unde prius laetum || siliqua quassante legumen
 75 aut tenuis fetus || viciae tristisque lupini
 sustuleris | fragilis calamos || silvamque sonantem.
 urit enim lini || campum seges, urit avenae,
 urunt Lethaeo || perfusa papavera somno:
 sed tamen alternis || facilis labor, arida tantum
 80 ne saturare fimo || pingui pudeat sola neve
 effetos | ciner[em] immundum || iactare per agros.
 sic quoque mutatis || requiescunt fetibus arva,
 nec null[a] interea [e]st || inaratae gratia terrae.
 saep[e] etiam sterilis || incendere profuit agros
 85 atque levem stipulam || crepitantibus urere flammis:
 siv[e] ind[e] occultas || viris et pabula terrae
 pingua concipiunt, || siv[e] illis omne per ignem
 excoquitur || viti[um] atqu[e] exsodat inutilis umor,

seu pluris | calor ille vias || et caeca relaxat
 spiramenta, || novas veniat qua sucus in herbas,
 seu durat | magis et venas || astringit hiantis,
 ne tenues pluviae || rapidive potentia solis
 acrior aut boreae || penetrabile frigus adurat.
 mult[um] adeo, | rastris glaebas || qui frangit inertis
 vimineasque trahit cratis, || iuvat arva, nequ[e] illum
 flava Ceres alto || nequiquam spectat Olympo;
 et qui, proscisso || quae suscitāt aequore terga,
 rursus in obliquum || verso perrumpit aratro
 exercetque frequens || tellur[em] atqu[e] imperat arvis.
 Umida solstiti[a] atqu[e] hiemes || orate serenas,
 agricol[ae]: hiberno || laetissima pulvere farra,
 laetus ager; | nullo tantum || se Mysia cultu
 iactat et ipsa suas || mirantur Gargara messes.
 quid dicam, || iacto qui semine comminus arva
 insequitur | cumulosque ruit || male pinguis harenae,
 deinde satis fluvi[um] inducit || rivosque sequentis,
 et c[um] exustus ager || morientibus aestuat herbis,
 ecce supercilio || clivosi tramitis undam
 elicit? illa cadens || raucum per levia murmur
 saxa ciet, || scatebrisqu[e] arentia temperat arva.
 quid qui, ne gravidis || procumbat culmus aristis,

luxuriem segetum || tenera depascit in herba,
 cum primum | sulcos aequant || sata, quique paludis
 conlect[um] umorem || bibula deducit harena?
 115 praesert[im] incertis || si mensibus amnis abundans
 exit et obducto late || tenet omnia limo,
 unde cavae tepido || sudant umore lacunae?

 Nec tamen, haec cum sint || hominumque bouumque labores
 versando | terr[am] experti, || nihil improbus anser
 120 Strymoniaeque grues || et amaris intiba fibris
 officiunt aut umbra nocet. || pater ipse colendi
 haud facil[em] esse viam || voluit, primusque per artem
 movit agros, | curis acuens || mortalia corda
 nec torpere gravi || passus sua regna veterno.
 125 ante Iovem nulli || subigebant arva coloni;
 ne signare quid[em] aut || partiri limite campum
 fas erat: in medium || quaerebant, ipsaque tellus
 omnia liberius || nullo poscente ferebat.
 ille malum virus || serpentibus addidit atris
 130 praedarique lupos || iussit pontumque moveri,
 mellaque decussit || foliis ignemque removit
 et passim rivis || currentia vina repressit,
 ut varias usus || meditand[o] extunderet artis

paulat[im] et sulcis || frumenti quaereret herbam,
 135 ut silicis venis || abstrus[um] excuderet ignem.
 tunc alnos primum || fluvii sensere cavatas;
 navita tum stellis || numeros et nomina fecit
 Pleiadas, | Hyadas, || claramque Lycaonis Arcton;
 tum laqueis | captare feras || et fallere visco
 140 invent[um] et | magnos canibus || circumdare saltus;
 atqu[e] alius latum || funda iam verberat amnem
 alta petens, | pelagoqu[e] alius || trahit umida lina;
 tum ferri || rigor atqu[e] argutae lammina serrae
 [nam primi cuneis || scindebant fissile lignum]
 145 tum variae | vener[e] artes. || labor omnia vicit
 improbus et duris || urgens in rebus egestas.
 prima Ceres ferro || mortalis vertere terram
 instituit, | cum iam glandes || atqu[e] arbuta sacrae
 deficerent | silv[ae] et victum || Dodona negaret.
 150 mox et frumentis || labor additus, ut mala culmos
 esset robigo, || segnisqu[e] [h]orreret in arvis
 carduus: intereunt || segetes, subit aspera silva
 lappaeque triboliqu[e], || interque nitentia culta
 infelix | loli[um] et steriles || dominantur avenae.
 155 quod nis[i] et adsiduis || herb[am] insectabere rastris,
 et sonitu | terrebis avis, || et ruris opaci

falce premes umbras || votisque vocaveris imbrem,
 heu magn[um] alterius || frustra spectabis acervum
 concussa[m] fam[em] in silvis || solabere quercu.
 160 Dicend[um] et quae sint || duris agrestibus arma,
 quis sine nec | potuere seri || nec surgere messes:
 vomis et inflexi || primum grave robur aratri,
 tardaqu[e] Eleusinae || matris volventia plaustra,
 tribulaque || traheaequ[e] et iniquo pondere rastri;
 165 virgea praeterea || Celei vilisque supellex,
 arbuteae crates || et mystica vannus Iacchi.
 omnia quae | mult[o] ante memor || provisa repones,
 si te digna manet || divini gloria ruris.
 continu[o] in silvis || magna vi flexa domatur
 170 in bur[im] et curvi || form[am] accipit ulmus aratri.
 huic a stirpe pedes || temo protentus in octo,
 bin[ae] aures, | duplic[i] aptantur || dentalia dorso.
 caeditur et | tili[a] ante iugo || levis altaque fagus
 stivaque, quae currus || a tergo torqueat imos,
 175 et suspensa focis || explorat robora fumus.
 Possum multa tibi || veterum praecepta referre,
 ni refugis | tenuisque piget || cognoscere curas.
 area cum primis || ingent[i] aequanda cylindro

et vertenda man[u] et || creta solidanda tenaci,
 ne subeant herbae || neu pulvere victa fatiscat.
 180 tum vari[ae] inludant pestes: || saep[e] exiguus mus
 sub terris | posuitque domos || atqu[e] [h]orrea fecit,
 aut oculis capti || fodere cubilia talpae,
 inventusque cavis || buf[o] et quae plurima terrae
 185 monstra ferunt, || populatqu[e] ingentem farris acervum
 curculi[o] atqu[e] inopi || metuens formica senectae.
 contemplator item, || cum se nux plurima silvis
 induet in | flor[em] et ramos || curvabit olentis:
 si superant fetus, || pariter frumenta sequentur
 190 magnaue cum magno || veniet tritura calore;
 at si luxuria || folior[um] exuberat umbra,
 nequiquam pinguis || palea teret area culmos.
 semina vid[i] equidem || multos medicare serentis,
 et nitro | prius et nigra || perfunder[e] amurca,
 195 grandior ut fetus || siliquis fallacibus esset
 et quamvis | ign[i] exiguo || properata maderent.
 vidi lecta di[u] et multo || spectata labore
 degenerare tamen, || ni vis humana quotannis
 maxima quaeque manu || legeret. sic omnia fatis
 200 in peius | ruer[e] ac retro || sublapsa referri,
 non aliter | quam qu[i] adverso || vix flumine lembum

remigiis subigit, || si bracchia forte remisit,
 atqu[e] ill[um] in | praeceps pronō || rapit alveus amni.
 Praeterea tam sunt || Arcturi sidera nobis
 205 Haedorumque dies || servand[i] et lucidus Anguis,
 quam quibus in patriam || ventosa per aequora vectis
 pontus et ostriferi || fauces temptantur Abydi.
 libra dies | somnique pares || ubi fecerit horas,
 et medium | luc[i] atqu[e] umbris || iam dividit orbem,
 210 exercete, viri, | tauros, || serit[e] [h]ordea campis
 usque sub extremum || brum[ae] intractabilis imbrem;
 nec non et lini || seget[em] et Cereale papaver
 tempus humo teger[e] et || iamdud[um] incumber[e] aratris,
 dum sicca | tellure licet, || dum nubila pendent.
 215 vere fabis satio; || tum te quoque, medica, putres
 accipiunt | sulc[i] et milio || venit annua cura,
 candidus auratis || aperit cum cornibus annum
 Taurus, et averso || cedens Canis occidit astro.
 at si tritice[am] in || messem robustaque farra
 220 exercebis humum || solisqu[e] instabis aristas,
 ante tibi || Eo[ae] Atlantides abscondantur
 Gnasiaqu[e] ardentis || decedat stella Coronae,
 debita quam sulcis || committas semina quamque

invitae properes || anni spem credere terrae.
 225 mult[i] ant[e] occasum || Maia— coepere; sed illos
 expectata seges || vanis elusit avenis.
 si vero | viciamque seres || vilemque phaselum
 nec Pelusiaca || cur[am] aspernabere lentis,
 haud obscura cadens || mittet tibi signa Bootes:
 230 incip[e] et ad medias || sement[em] extende pruinas.
 Idcirco certis || dimensum partibus orbem
 per duodena regit || mundi sol aureus astra.
 quinque tenent | caelum zonae: || quar[um] una corusco
 semper sole rubens || et torrida semper ab igni;
 235 quam circ[um] extremas || dextra laevaue trahuntur
 caeruleae, glacie || concret[ae] atque imbribus atris;
 has inter | mediamque duae || mortalibus aegris
 munere concessae || div[um], et via secta per ambas,
 obliquus qua se || signorum verteret ordo.
 240 mundus, ut ad Scythiam || Rhiphaeasqu[e] arduus arces
 consurgit, | premitur Libyae || devexus in austros.
 hic vertex | nobis semper || sublimis; at illum
 sub pedibus | Styx atra videt || Manesque profundi.
 maximus hic flexu || sinuos[o] elabitur Anguis
 245 circum perque duas || in morem fluminis Arctos,
 Arctos Oceani || metuentis aequore tingui.

250 illic, ut perhibent, || aut intempesta silet nox
 semper et obtenta || densentur nocte tenebrae;
 aut redit a nobis || Aurora diemque reducit,
 nosqu[e] ubi primus equis || Oriens adflavit anhelis,
 illic sera rubens || accendit lumina Vesper.
 hinc tempestates || dubio praediscere caelo
 possumus, hinc | messisque diem || tempusque serendi,
 et quand[o] infidum || remis impellere marmor
 255 conveniat, | quand[o] armatas || deducere classis,
 aut tempestivam || silvis evertere pinum;
 nec frustra | signor[um] obitus || speculamur et ortus
 temporibusque parem || diversis quattuor annum.

 Frigidus agricolam || si quando continet imber,
 260 multa, forent quae mox || caelo properanda sereno,
 maturare datur: || durum procudit arator
 vomeris obtunsi || dentem, cavat arbore lintres,
 aut pecori | sign[um] aut numeros || impressit acervis.
 exacuunt alii vallos || furcasque bicornis
 265 atqu[e] Amerina parant || lentae retinacula viti.
 nunc facilis rubea || texatur fiscina virga,
 nunc torret[e] igni | fruges, || nunc frangite saxo.

quipp[e] etiam festis || quaed[am] exercere diebus
 fas et iura sinunt: || rivos deducere nulla
 270 religio vetuit, || segeti praetendere saepem,
 insidias avibus || molir[i], incendere vepres
 balantumque gregem || fluvio mersare salubri.
 saep[e] oleo tardi || costas agitator aselli
 vilibus aut | onerat pomis, || lapidemque revertens
 275 incus[um] aut | atrae massam || picis urbe reportat.

 Ipsa dies | alios alio || dedit ordine luna
 felicitis operum. || quintam fuge: pallidus Orcus
 Eumenidesque satae; || tum partu Terra nefando
 Coeumqu[e] Iapetumque creat || saevumque Typhoea
 280 et coniuratos || caelum rescindere fratres.
 ter sunt conati || imponere Pelio | Ossam
 scilicet atqu[e] Ossae || frondos[um] involver[e] Olympum;
 ter pater exstructos || disiecit fulmine montis.
 septima post decimam || felix et ponere vitem
 285 et prensos | domitare boves || et licia telae
 addere. nona fugae || melior, contraria furtis.

 Mult[a] adeo gelida || melius se nocte dedere
 aut cum sole novo || terras inrorat Eous.
 nocte leves | melius stipulae, || noct[e] arida prata

290 tondentur, | noctes lentus || non deficit umor.
 et quidam seros || hibern[i] ad luminis ignis
 pervigilat | ferroque faces || inspicat acuto.
 interea | longum cantu || solata laborem
 arguto coniunx || percurrit pectine telas,
 295 aut dulcis | musti Volcano || decoquit umorem
 et foliis | undam trepidi || despumat aheni.
 at rubicunda Ceres || medio succiditur aestu
 et medio tostas || aestu terit area fruges.
 nudus ara, | sere nudus. hiems || ignava colono:
 300 frigoribus | part[o] agricolae || plerumque fruuntur
 mutuaqu[e] inter se || laeti convivia curant.
 invitat | genialis hiems || curasque resolvit,
 ceu pressae | cum iam portum || tetigere carinae,
 puppibus et laeti || naut[ae] imposuere coronas.
 305 sed tamen et quernas || glandes tum stringere tempus
 et lauri bacas || oleamque cruentaue myrta,
 tum gruibus pedicas || et retia ponere cervis
 auritosque sequi lepores, || tum figere dammas
 stuppea torquentem || Balearis verbera fundae,
 310 cum nix alta iacet, || glaciem cum flumina trudent.
 Quid tempestates || autumn[i] et sidera dicam,

atqu[e], ubi iam | breviorque dies || et mollior aestas,
 quae vigilanda viris? || vel cum ruit imbriferum ver,
 spicea iam campis || cum messis inhorruit et cum
 315 frument[a] in viridi || stipula lactentia turgent?
 saep[e] ego, cum flavis || messor[em] induceret arvis
 agricol[a] et fragili || iam stringeret hordea culmo,
 omnia ventorum || concurrere proelia vidi,
 quae gravidam late || seget[em] ab radicibus imis
 320 sublim[em] expuls[am] eruerent: || ita turbine nigro
 ferret hiems | culmumque levem || stipulasque volantis.
 saep[e] eti[am] immensum || caelo venit agmen aquarum
 et foedam glomerant || tempestat[em] imbribus atris
 collect[ae] ex | alto nubes; || ruit arduus aether
 325 et pluvi[a] ingenti || sata laeta boumque labores
 diluit; implentur || foss[ae] et cava flumina crescunt
 cum sonitu | fervetque fretis || spirantibus aequor.
 ipse pater media || nimbor[um] in nocte corusca
 fulmina molitur dextra, || quo maxima motu
 330 terra tremit, | fugere fer[ae] et || mortalia corda
 per gentis | humilis stravit || pavor; ille flagranti
 aut Ath[o] aut Rhodopen || aut alta Ceraunia telo
 deicit; ingeminant || Austr[i] et densissimus imber;
 nunc nemor[a] ingenti vento, || nunc litora plangunt.

335 hoc metuens caeli || mensis et sidera serva,
 frigida Saturni || sese quo stella receptet,
 quos ignis caelo || Cyllenius erret in orbis.
 in primis | venerare deos, || atqu[e] annua magnae
 sacra refer Cereri || laetis operatus in herbis
 340 extremae | sub cas[um] hiemis, || iam vere sereno.
 tum pingues agni || et tum mollissima vina,
 tum somni dulces || densaequ[e] in montibus umbrae.
 cuncta tibi Cererem || pubes agrestis adoret:
 cui tu lacte favos || et miti dilue Baccho,
 345 terque novas circum || felix eat hostia fruges,
 omnis quam | chorus et socii || comitentur ovantes
 et Cererem | clamore vocent || in tecta; nequ[e] ante
 falcem maturis || quisquam supponat aristis
 quam Cereri torta || redimitus tempora quercu
 350 det motus | incompressos || et carmina dicat.
 Atqu[e] haec ut certis || possemus discere signis,
 aestusque || pluviasqu[e] et agentis frigora ventos,
 ipse pater statuit || quid menstrua luna moneret,
 quo signo caderent || Austri, quid saepe videntes
 355 a gricolae propius || stabulis armenta tenerent.
 continuo ventis || surgentibus aut freta ponti

incipiunt || agitata tumescer[e] et aridus altis
 montibus audiri || fragor, aut resonantia longe
 litora miscer[i] et || nemor[um] increbrescere murmur.
 360 iam sibi t[um] a curvis || male temperat unda carinis,
 cum medio celeres || revolant ex aequore mergi
 clamoremque ferunt || ad litora, cumque marinae
 in sicco | ludunt fulicae, || notasque paludes
 deserit atqu[e] altam || supra volat ardea nubem.
 365 saep[e] etiam stellas || vent[o] impendente videbis
 praecipitis | caelo labi, || noctisque per umbram
 flammaram longos || a terg[o] albescere tractus;
 saepe levem | pale[am] et frondes || volitare caducas
 aut summa | nantis in aqua || concludere plumas.
 370 at Boreae | de parte trucis || cum fulminat et cum
 Eurique | Zephyrique tonat || domus, omnia plenis
 rura natant fossis || atqu[e] omnis navita ponto
 umida vela legit. || numqu[am] imprudentibus imber
 obfuit: aut illum || surgentem vallibus imis
 375 aeriae | fugere grues, || aut bucula caelum
 suspiciens patulis || captavit naribus auras,
 aut arguta lacus || circumvolitavit hirundo
 et veter[em] in limo || ranae cecinere querelam.
 saepius et tectis || penetralibus extulit ova

380 angustum | formica terens || iter, et bibit ingens
 arcus, et e pastu || decedens agmine magno
 corvor[um] increpuit || densis exercitus alis.
 iam variae | pelagi volucres || et qu[ae] Asia circum
 dulcibus in stagnis || rimantur prata Caystri
 385 certatim largos || umeris infundere rores,
 nunc caput obiectare fretis, || nunc curre[re] in undas
 et studi[o] incassum || videas gestire lavandi.
 tum cornix | plena pluviam || vocat improba voce
 et sol[a] in sicca || secum spatiat[ur] harena.
 390 ne nocturna quidem || carpentes pensa puellae
 nesciver[e] hiemem, || testa c[um] ardente viderent
 scintillar[e] ole[um] et putris || concreescere fungos.
 Nec minus ex imbri || soles et aperta serena
 prospicer[e] et certis || poteris cognoscere signis:
 395 nam neque tum stellis || acies obtunsa videtur,
 nec fratris radiis || obnoxia surgere Luna,
 tenuia nec lanae || per caelum vellera ferri;
 non tepid[um] ad solem || pennas in litore pandunt
 dilectae | Thetid[i] alcyones, || non ore solutos
 400 immundi | meminere sues || iactare maniplos.
 at nebulae | magis ima petunt || campoque recumbunt,

solis et occasum || servans de culmine summo
 nequiquam seros || exercet noctua cantus.
 apparet liquido || sublimis in aere Nisus,
 405 et pro purpureo || poenas dat Scylla capillo:
 quacumqu[e] illa levem || fugiens secat aethera pennis,
 ecc[e] inimicus atrox || magno stridore per auras
 insequitur Nisus; || qua se fert Nisus ad auras,
 illa levem | fugiens raptim || secat aethera pennis.
 410 tum liquidas corvi || presso ter gutture voces
 aut quater ingeminant, || et saepe cubilibus altis
 nescio qua praeter || solitum dulcedine laeti
 inter s[e] in | foliis strepitant; || iuvat imbribus actis
 progeniem parvam || dulcisque revisere nidos.
 415 haud equidem credo, || quia sit divinitus illis
 ingeni[um] aut rerum || fato prudentia maior;
 ver[um] ubi tempestas || et caeli mobilis umor
 mutavere vias || et Iuppiter uvidus Austris
 denset erant | quae rara mod[o], et || quae densa relaxat,
 420 vertuntur species || animor[um], et pectora motus
 nunc alios, alios || dum nubila ventus agebat,
 concipiunt: | hinc ill[e] avium || concentus in agris
 et laetae pecudes || et ovantes gutture corvi.

Si vero | sol[em] ad rapidum || lunasque sequentis
 ordine respicies, || numquam te crastina fallet
 hora, nequ[e] insidiis || noctis capiere serenae.
 luna revertentis || cum primum colligit ignis,
 si nigr[um] obscuro || comprehenderit aera cornu,
 maximus agricolis || pelagoque parabitur imber;
 at si virgineum || suffuderit ore ruborem,
 ventus erit: | vento semper || rubet aurea Phoebe.
 sin ortu quarto || [namqu[e] is certissimus auctor]
 pura nequ[e] obtunsis || per caelum cornibus ibit,
 totus et ille dies || et qui nascentur ab illo
 exact[um] ad mensem || pluvia ventisque carebunt,
 votaue servati || solvent in litore nautae
 Glauc[o] et Panopeae || et Inoo Melicertae.
 sol quoqu[e] et exoriens || et cum se condet in undas
 signa dabit; || solem certissima signa sequentur,
 et quae mane refert || et quae surgentibus astris.
 ill[e] ubi nascentem || maculis variaverit ortum
 conditus in nubem || medioque refugerit orbe,
 suspecti | tibi sint imbres: || namqu[e] urget ab alto
 arboribusque satisque Notus || pecorique sinister.
 aut ubi sub lucem || dens[a] inter nubila sese
 diversi rumpent || radi[i], aut ubi pallida surget

Tithoni croceum || linquens Aurora cubile,
 heu, male tum mitis || defendet pampinus uvas:
 tam mult[a] in tectis || crepitans salit horrida grando.
 450 hoc eti[am], emenso || cum iam decedit Olympo,
 profuerit | meminisse magis; || nam saepe videmus
 ipsius in vultu || varios errare colores:
 caeruleus pluviam || denuntiat, igneus Euros;
 sin macul[ae] incipiunt || rutil[o] immiscerier igni,
 455 omnia tum pariter || vento nimbisque videbis
 fervere: non illa || quisquam me nocte per altum
 ire nequ[e] a terra || moneat convellere funem.
 at si, cum referetque diem || condetque relatum,
 lucidus orbis erit, || frustra terreberet nimbis
 460 et claro | silvas cernes || Aquilone moveri.
 denique, quid Vesper || serus vehat, unde serenas
 ventus agat nubes, || quid cogitet umidus Auster,
 sol tibi signa dabit. || solem quis dicere falsum
 audeat? ill[e] etiam caecos || instare tumultus
 465 saepe monet || fraudemqu[e] et operta tumescere bella;
 ill[e] eti[am] extincto || miseratus Caesare Romam,
 cum caput obscura || nitidum ferrugine texit
 impiaqu[e] aeternam || timuerunt saecula noctem.
 tempore quamqu[am] illo tellus || quoqu[e] et aequora ponti,

470 obscenaeque canes || importunaeque volucres
 signa dabant. || quotiens | Cyclop[um] efferver[e] in agros
 vidimus undantem || ruptis fornacibus Aetnam,
 flammarumque globos || liquefactaque volvere saxa!
 armorum sonitum || toto Germania caelo
 475 audiit, insolitis || tremuerunt motibus Alpes.
 vox quoque per lucos || vulg[o] exaudita silentis
 ingens, et simulacra modis || pallentia miris
 visa sub obscurum noctis, || pecudesque locutae
 [infandum!]; | sistunt amnes || terraeque dehiscunt,
 480 et maest[um] inlacrimat || templis ebur aeraque sudant.
 proluit insano || contorquens vertice silvas
 fluviorum | rex Eridanus || camposque per omnis
 cum stabulis | armenta tulit. || nec tempor[e] eodem
 tristibus aut extis || fibr[ae] apparere minaces
 485 aut puteis | manare cruor || cessavit, et altae
 per noctem | resonare lupis || ululantibus urbes.
 non alias caelo || ceciderunt plura sereno
 fulgura nec diri totiens || arsere cometae.
 erg[o] inter | sese paribus || concurrere telis
 490 Romanas acies || iterum videre Philippi;
 nec fuit indignum superis || bis sanguine nostro
 Emathi[am] et latos || Haemi pinguescere campos.

scilicet et | tempus veniet, || cum finibus illis
 agricol[a] incurvo || terram molitus aratro
 495 exes[a] inveniet || scabra robigine pila,
 aut gravibus rastris || galeas pulsabit inanis
 grandiaqu[e] effossis || mirabitur ossa sepulcris.

 Di patri[i] Indigetes || et Romule Vestaque mater,
 quae Tuscum Tiber[im] et || Romana Palatia servas,
 500 hunc salt[em] everso iuvenem || succurrere saeclo
 ne prohibete. satis || iam pridem sanguine nostro
 Laomedontae || luimus periuria Troiae;
 iam pridem | nobis caeli || te regia, Caesar,
 invidet atqu[e] hominum || queritur curare triumphos,
 505 quipp[e] ubi fas | vers[um] atque nefas: || tot bella per orbem,
 tam multae | scelerum facies, || non ullus aratro
 dignus honos, squalent || abductis arva colonis,
 et curvae rigidum || falces conflantur in ense.
 hinc movet Euphrates, || illinc Germania bellum;
 510 vicinae ruptis || inter se legibus urbes
 arma ferunt; | saevit toto || Mars impius orbe,
 ut cum carceribus || ses[e] effudere quadrigae,
 addunt in spati[a], et || frustra retinacula tendens
 fertur equis || auriga nequ[e] audit currus habenas.

LIBER SECUNDUS

- Hactenus arborum || cultus et sidera caeli;
 nunc te, Bacche, canam, || nec non silvestria tecum
 virgult[a] et prolem || tarde crescentis olivae.
 huc, pater o Lenaeae: || tuis hic omnia plena
 5 muneribus, | tibi pampineo || gravidus autumnus
 floret ager, | spumat plenis || vindemia labris;
 huc, pater o | Lenaeae, veni, || nudataque musto
 tinge novo | mecum dereptis || crura coturnis.
 Principi[o] arboribus || varia [e]st natura creandis.
 10 namqu[e] aliae nullis || hominum cogentibus ipsae
 sponte sua veniunt || camposqu[e] et flumina late
 curva tenent, | ut molle siler || lentaeque genistae,
 populus et glauca || canentia fronde salicta;
 pars autem | posito surgunt || de semin[e], ut altae
 15 castaneae, | nemorumque Iovi || quae maxima frondet
 aesculus, atqu[e] [h]abitaе || Grai oracula quercus.
 pullulat ab | radic[e] aliis || densissima silva,
 ut cerasis | ulmisqu[e]; etiam || Parnasia laurus
 parva sub ingenti || matris se subicit umbra.
 20 hos natura modos || primum dedit, his genus omne

silvarum | fruticumque viret || nemorumque sacrorum.
 Sunt alii, | quos ipse via || sibi repperit usus:
 hic plantas | tener[o] abscindens || de corpore matrum
 deposuit sulcis, || hic stirpes obruit arvo,
 25 quadrifidasque sudēs || et acuto robore vallos.
 silvarumqu[e] aliae || pressos propaginis arcus
 exspectant | et viva sua || plantaria terra;
 nil radices egent || aliae summumque putator
 haud dubitat terrae || referens mandare cacumen.
 30 quin et caudicibus || sectis [mirabile dictu]
 truditur e | sicco radix || oleagina ligno;
 et saep[e] alterius || ramos impune videmus
 verter[e] in alterius, || mutatamqu[e] insita mala
 ferre pir[um] et prunis || lapidosa rubescere corna.
 35 Quar[e] agit[e] o proprios || generatim discite cultus,
 agricolae, | fructusque feros || mollite colendo,
 neu segnes | iaceant terrae. || iuvat Ismara Baccho
 conserer[e] atqu[e] olea || magnum vestire Taburnum.
 tuqu[e] ades inceptumqu[e] una || decurre laborem,
 40 o decus, o famae || merito pars maxima nostrae,
 Maecenas, | pelagoque volans || da vela patenti.
 non ego cuncta meis || amplecti versibus opto,

non, mihi si linguae || centum sint oraque centum,
 ferrea vox. | ades et primi || lege litoris oram;
 45 in manibus terrae. || non hic te carmine ficto
 atque per ambages || et long[a] exorsa tenebo.

Sponte sua | quae se tollunt || in luminis oras,
 infecunda quidem, || sed laet[a] et fortia surgunt;
 quippe solo | natura subest. || tamen haec quoque, si quis
 50 inserat aut scrobibus || mandet mutata subactis,
 exuerint | silvestr[em] animum, || cultuque frequenti
 in quascumque voles || artis haud tarda sequentur.
 nec non et, sterilis || quae stirpibus exit ab imis,
 hoc faciat, | vacuos si sit || digesta per agros;
 55 nunc altae frondes || et rami matris opacant
 crescentiqu[e] adimunt || fetus uruntque ferentem.
 iam quae seminibus iactis || se sustulit arbos,
 tarda venit seris || factura nepotibus umbram,
 pomaque degenerant || sucos oblita priores
 60 et turpis avibus || praedam fert uva racemos.
 scilicet omnibus est || labor impendendus, et omnes
 cogend[ae] in sulc[um] ac multa || mercede domandae.
 sed truncis oleae melius, || propagine vites
 respondent, | solido Paphiae || de robore myrtus,

65 $\overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{lantis} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{e}}\text{durae} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{c}}\text{oryli.} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ascuntur} \text{ } \text{et} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{ngens}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{raxinus} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{H}}\text{erculeaequ[e]} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{rbos} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{u}}\text{mbrosa} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{c}}\text{oronae,}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{C}}\text{haonii} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{q}}\text{ue} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{atris} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{g}}\text{landes; } \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{e}}\text{ti[am]} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{rdua} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{alma}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ascitur} \text{ } \text{et} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{c}}\text{asus} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{bies} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{v}}\text{isura} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{m}}\text{arinos.}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{nseritur} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{v}}\text{er[o]} \text{ } \text{et} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{etu} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ucis} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{rbutus} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{h}}\text{orrida,}$
 70 $\text{et} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{s}}\text{teriles} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{latani} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{m}}\text{alos} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{g}}\text{essere} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{v}}\text{alentis,}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{c}}\text{astaneae} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{agos; } \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{o}}\text{rnusqu[e]} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{ncanuit} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{lbo}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{lore} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{iri} \mid \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{g}}\text{landem} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{q}}\text{ue} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{s}}\text{ues} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{regere} \text{ } \text{sub} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{u}}\text{lmis.}$

 $\text{Nec} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{m}}\text{odus} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{nserer[e]} \text{ } \text{atqu[e]} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{o}}\text{culos} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{mponere} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{s}}\text{implex.}$
 $\text{nam} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{q}}\text{ua} \text{ } \text{se} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{m}}\text{edio} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{t}}\text{rudunt} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{d}}\text{e} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{c}}\text{ortice} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{g}}\text{emmae}$
 75 $\text{et} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{t}}\text{enuis} \mid \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{r}}\text{umpunt} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{t}}\text{unicas, } \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{ngustus} \text{ } \text{in} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{pso}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{it} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{odo} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{s}}\text{inus; } \text{huc} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{lien[a]} \text{ } \text{ex} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{rbore} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{g}}\text{ermen}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{ncludunt} \mid \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{u}}\text{do} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{q}}\text{ue} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{d}}\text{ocent} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{nolescere} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{l}}\text{ibro.}$
 $\text{aut} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{r}}\text{urs[um]} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{e}}\text{nodes} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{t}}\text{runci} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{r}}\text{esecantur, } \text{et} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{lte}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{inditur} \text{ } \text{in} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{s}}\text{olidum} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{c}}\text{uneis} \text{ } \text{via, } \text{deinde} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{eraces}$
 80 $\overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{lant[ae]} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{mmittuntur: } \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ec} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{l}}\text{ongum} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{t}}\text{empus, } \text{et} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{i}}\text{ngens}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{e}}\text{xiiit} \text{ } \text{ad} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{c}}\text{aelum} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{r}}\text{amis} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{elicibus} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{rbos,}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{m}}\text{iratast} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{q}}\text{ue} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ovas} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{rondes} \text{ } \text{et} \text{ } \text{non} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{s}}\text{ua} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{oma.}$

 $\text{Praeterea} \mid \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{g}}\text{enus} \text{ } \text{haud} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{u}}\text{num} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ec} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{ortibus} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{u}}\text{lmis}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ec} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{s}}\text{alici} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{l}}\text{oto} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{q}}\text{ue} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{equ[e]} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{I}}\text{daeis} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{c}}\text{yparissis,}$
 85 $\overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ec} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{ingues} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{u}}\text{n[am]} \text{ } \text{in} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{f}}\text{aciem} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{n}}\text{ascuntur} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{o}}\text{livae,}$
 $\overset{\text{˘}}{\text{o}}\text{rchades} \text{ } \text{et} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{r}}\text{adi[i]} \text{ } \text{et} \parallel \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{a}}\text{mara} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{p}}\text{ausia} \text{ } \overset{\text{˘}}{\text{b}}\text{aca,}$

pomaqu[e] et Alcinoi silvae, || nec surculus idem
 Crustumis | Syriisque piris || gravibusque volemis.
 non ead[em] arboribus || pendet vindemia nostris
 90 quam Methymnaeo || carpit de palmite Lesbos;
 sunt Thasiae vites, || sunt et Mareotides albae,
 pinguib[us] hae terris habiles, || levioribus illae,
 et passo | psithi[a] utilior || tenuisque lageos
 temptatura pedes || olim vincturaque linguam,
 95 purpureae | preciaequ[e] et, quo || te carmine dicam,
 Rhaetica? nec cellis || ideo contende Falernis.
 sunt et Aminneae vites, || firmissima vina,
 Tmolius adsurgit || quibus et rex ipse Phanaeus,
 argitisque minor, || cui non certaverit ulla
 100 aut tantum | fluer[e] aut totidem || durare per annos.
 non ego te, | dis et mensis || accepta secundis,
 transierim, | Rhodi[a], et tumidis, || bumaste, racemis.
 sed neque quam multae || species nec nomina quae sint
 est numerus, | nequ[e] enim numero || comprehendere refert;
 105 quem qui scire velit, || Libyci velit aequoris idem
 dicere quam multae || Zephyro turbentur harenae
 aut, ubi navigiis || violentior incidit Eur[us],
 nosse quot Ionii || veniant ad litora fluctus.

Nec vero terrae || ferr[e] omnes omnia possunt.
 110 fluminibus salices || crassisque paludibus alni
 nascuntur, | steriles saxosis || montibus orni;
 litora myrtetis || laetissima; deniqu[e] apertos
 Bacchus amat collis, || Aquilon[em] et frigora taxi.
 aspic[e] et extremis || domitum cultoribus orbem
 115 Eoasque domos || Arabum pictosque Gelonos:
 divis[ae] arboribus patriae. || sol[a] India nigrum
 fert hebenum, solis || est turea virga Sabaeis.
 quid tib[i] odorato || referam sudantia ligno
 balsamaqu[e] et bacas || semper frondentis acanthi?
 120 quid nemor[a] Aethiopum || molli canentia lana,
 velleraqu[e] ut foliis || depectant tenuia Seres?
 aut quos Oceano propior || gerit India lucos,
 extremi sinus orbis, || ub[i] aera vincere summum
 arboris haud ullae || iactu potuere sagittae?
 125 et gens illa quidem || sumptis non tarda pharetris.
 Media fert | tristis sucos || tardumque saporem
 felicitis mali, || quo non praesentius ullum,
 pocula si quando || saev[ae] infecere novercae,
 [miscueruntqu[e] herbas || et non innoxia verba,]
 130 auxilium | venit ac membris || agit atra venena.
 ips[a] ingens arbos || faciemque simillima lauro,

et, si non alium || late iactaret odorem,
 laurus erat: | foli[a] haud ullis || labentia ventis,
 flos ad prima tenax; || animas et olentia Medi
 135 ora foveat | ill[o] et senibus || medicantur anhelis.

Sed neque Medorum silvae, || ditissima terra,
 nec pulcher Ganges || atqu[e] auro turbidus Hermus
 laudibus Italiae certent, || non Bactra nequ[e] Indi
 totaque turiferis || Panchaia pinguis harenis.
 140 haec loca non tauri || spirantes naribus ignem
 invertere satis || immanis dentibus hydri,
 nec galeis | densisque virum || seges horruit hastis;
 sed gravidae fruges || et Bacchi Massicus umor
 implevere; tenent || oleae armentaque laeta.
 145 hinc bellator equus || campo ses[e] arduus infert,
 hinc albi, | Clitumne, greges || et maxima taurus
 victima, saepe tuo || perfusi flumine sacro,
 Romanos | ad templa deum || duxere triumphos.
 hic ver adsidu[um] atqu[e] alienis || mensibus aestas:
 150 bis gravidae pecudes, || bis pomis utilis arbor.
 at rabidae tigres || absunt et saeva leonum
 semina, nec miseros || fallunt aconita legentis,
 nec rapit immensos || orbis per humum neque tanto

squameus in | spiram tractu || se colligit anguis.
 155 adde tot egregias || urbes operumque laborem,
 tot congesta manu || praeruptis oppida saxis
 fluminaqu[e] antiquos || subter labentia muros.
 an mare quod | supra memorem, || quodqu[e] adluit infra?
 anne lacus tantos? || te, Lari maxime, teque,
 160 fluctibus et | fremit[u] adsurgens || Benace marino?
 an memorem portus || Lucrinoqu[e] addita claustra
 atqu[e] indignatum || magnis stridoribus aequor,
 Iulia qua ponto || longe sonat unda refuso
 Tyrrhenusque fretis || immittitur aestus Avernis?
 165 haec ead[em] | argenti rivos || aerisque metalla
 ostendit venis || atqu[e] auro plurima fluxit.
 haec genus acre virum, || Marsos pubemque Sabellam
 adsuetumque malo || Ligurem Volcosque verutos
 extulit, haec Decios || Marios magnosque Camillos,
 170 Scipiadas duos || bell[o] et te, maxime Caesar,
 qui nunc extremis || Asiae iam victor in oris
 imbell[em] avertis || Romanis arcibus Indum.
 salve, magna parens frugum, || Saturnia tellus,
 magna virum: || tibi res antiquae laudis et artem
 175 ingredior sanctos || ausus recludere fontis,
 Ascræumque cano || Romana per oppida carmen.

Nunc locus arvor[um] ingeniis, || quae robora cuique,
 quis color et quae sit || rebus natura ferendis.
 difficiles | primum terrae || collesque maligni,
 180 tenuis ub[i] argill[a] et || dumosis calculus arvis,
 Palladia gaudent || silva vivacis olivae:
 indicio [e]st tractu || surgens oleaster eodem
 plurimus et strati || bacis silvestribus agri.
 at quae pinguis humus || dulciqu[e] uligine laeta,
 185 quique frequens herbis || et fertilis ubere campus,
 qualem saepe cava || montis convalle solemus
 despicer[e] [huc summis || liquuntur rupibus amnes
 felicemque trahunt limum], || quiqu[e] editus Austro
 et filicem curvis || invisam pascit aratris:
 190 hic tibi praevalidas || olim multoque fluentis
 sufficiet | Baccho vitis, || hic fertilis uvae,
 hic laticis, | qualem pateris || libamus et auro,
 inflavit | cum pinguis ebur || Tyrrhenus ad aras,
 lancibus et pandis || fumantia reddimus exta.
 195 sin armenta magis || studium vitulosque tueri
 aut ovium fet[um] aut || urentis culta capellas,
 saltus et | saturi petito || longinqua Tarenti,
 et qual[em] infelix || amisit Mantua campum
 pascentem niveos || herboso flumine cycnos:

200 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad | \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 non liquidi | gregibus fontes, || non gramina deerunt,
 $\acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 et quantum longis || carpent armenta diebus
 $\acute{u} \quad \cup \quad \acute{u} \quad | \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 exigua | tantum gelidus || ros nocte reponet.
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 nigra fer[e] et presso || pinguis sub vomere terra
 $\acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 et cui putre solum || [namqu[e] hoc imitamur arando],
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 205 optima frumentis: || non ull[o] ex aequore cernes
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 plura domum tardis || decedere plaustra iuven-
 $\acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \acute{u} \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 aut und[e] iratus || silvam devexit arator
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 et nemor[a] evertit || multos ignava per annos,
 $\acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad || \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 antiquasque domos || avium cum stirpibus imis
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 210 eruit; ill[ae] altum || nidis petiere relictis,
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \cup \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 at rudis enituit || impulso vomere campus.
 $\acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 nam ieiuna quidem || clivosi glarea ruris
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \cup \quad \acute{u} \quad || \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 vix humilis apibus || casias roremque ministrat;
 $\acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad | \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 et tofus | scaber et nigris || exesa chelydris
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \cup \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 215 creta negant alios || aequae serpentibus agros
 $\acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 dulcem ferre cib[um] et curvas || praeberet latebras.
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 quae tenu[em] exhalat || nebulam fumosque volucris,
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 et bibit umor[em] et, || cum vult, ex s[e] ipsa remittit,
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad | \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 quaeque suo | semper viridi || se gramine vestit
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 220 nec scabi[e] et salsa || laedit robigine ferrum,
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad || \quad - \quad \acute{u} \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 illa tibi laetis || intexet vitibus ulmos,
 $\acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \cup \quad \acute{u} \quad | \quad - \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \cup \quad \cup \quad \acute{u} \quad \times$
 illa ferax oleo [e]st, ill[am] experire colendo

et faciem pecor[i] et || patientem vomeris unci.
 talem dives arat || Capu[a] et vicina Vesaevo
 225 ora iug[o] et vacuis || Clanius non aequus Acerris.
 Nunc quo quamque modo || possis cognoscere dicam.
 rara sit an | supra morem || si densa requires
 [altera frumentis || quoniam favet, altera Baccho,
 densa magis Cereri, || rarissima quaeque Lyaeo],
 230 ante locum | capies oculis, || alteque iubebis
 in solido puteum demitt[i], || omnemque repones
 rursus hum[um] et pedibus || summas aequabis harenas.
 si deerunt, rarum || pecoriqu[e] et vitibus almis
 aptius uber erit; || sin in sua posse negabunt
 235 ire loc[a] et scrobibus || superabit terra repletis,
 spissus ager: || glaebas cunctantis crassaque terga
 expect[a] et validis || terram proscinde iuvenis.
 sals[a] autem tellus || et quae perhibetur amara
 [frugibus infelix || ea nec mansuescit arando
 240 nec Baccho | genus aut pomis || sua nomina servat]
 tale dabit specimen. || tu spisso vimine qualos
 colaque prelorum || fumosis deripe tectis;
 huc ager ille malus || dulcesqu[e] a fontibus undae
 ad plenum calcentur: || aqu[a] eluctabitur omnis

245 scilicet et grandes || ibunt per vimina guttae;
 at sapor indicium || faciet manifestus et ora
 tristia temptantum || sensu torquebit amaro.
 pinguis item | quae sit tellus, || hoc denique pacto
 discimus: haud unquam || manibus iactata fatiscit,
 250 sed picis in mor[em] ad digitos || lentescit habendo.
 umida maiores || herbas alit, ipsaque iusto
 laetior. a, nimium || ne sit mihi fertilis illa,
 nec se praevalidam || primis ostendat aristis!
 quae gravis est ipso || tacitam se pondere prodit,
 255 quaeque levis. | promptum [e]st oculis || praediscere nigram,
 et quis cui color. || at scelerat[um] exquirere frigus
 difficile [e]st: | piceae tantum || taxique nocentes
 interd[um] aut hederæ || pandunt vestigia nigrae.
 His animadversis || terram mult[o] ante memento
 260 excoquer[e] et magnos || scrobibus concidere montis,
 ante supinatas || Aquilon[i] ostendere glaebas
 quam laet[um] infodias || vitis genus. optima putri
 arva sol[o]: id venti curant || gelidaeque pruinae
 et labefacta movens || robustus iugera fossor.
 265 at si quos | haud ulla viros || vigilantia fugit,
 ante locum | simil[em] exquirunt, || ubi prima paretur

arboribus | seges et quo mox || digesta feratur,
 mutat[am] ignorent || subito ne semina matrem.
 quin etiam caeli || region[em] in cortice signant,
 270 ut, quo quaeque modo steterit, || qua parte calores
 austrinos tulerit, || quae terg[a] obverterit axi,
 restituant: | ade[o] in teneris || consuescere multum [e]st.
 collibus an plano || melius sit ponere vitem,
 quaere prius. | si pinguis agros || metabere campi,
 275 densa ser[e] [indenso || non segnior ubere Bacchus];
 sin tumulis | acclive solum || collisque supinos,
 indulg[e] ordinibus; || nec setius omnis in unguem
 arboribus positus || secto via limite quadret:
 ut saep[e] ingenti || bello cum longa cohortis
 280 explicuit | legi[o] et campo || stetit agmen aperto,
 derectaequ[e] acies || ac late fluctuat omnis
 aere renidenti tellus, || necd[um] horrida miscent
 proelia, sed dubius || mediis Mars errat in armis.
 omnia sint paribus || numeris dimensa viarum,
 285 non animum | mod[o] uti pascat || prospectus inanem,
 sed quia non | aliter viris || dabit omnibus aequas
 terra, neque in vacuum || poterunt s[e] extendere rami.
 Forsitan et scrobibus || quae sint fastigia quaeras.

ausim vel tenui || vitem committere sulco;
 altior ac penitus || terrae defigitur arbor,
 aesculus in primis, || quae quantum vertic[e] ad auras
 aetherias, tantum || radic[e] in Tartara tendit.
 ergo non | hiemes illam, || non flabra nequ[e] imbres
 convellunt: | immota manet || multosque nepotes,
 multa virum volvens || durando saecula vincit,
 tum fortis | late ramos || et bracchia tendens
 huc illuc || medi[a] ips[a] ingentem sustinet umbram.
 Neve tib[i] ad solem || vergant vineta cadentem,
 nev[e] inter vitis || corylum sere, neve flagella
 summa pet[e] aut summa || defring[e] ex arbore plantas
 [tantus amor terrae], || neu ferro laede retunso
 semina, nev[e] oleae || silvestris inserte truncos.
 nam saep[e] incautis || pastoribus excidit ignis,
 qui furtim pingui || primum sub cortice tectus
 robora comprehendit, || frondesqu[e] elapsus in altas
 ingentem | caelo sonitum || dedit; inde secutus
 per ramos victor || perqu[e] alta cacumina regnat,
 et tot[um] involvit || flammis nemus et ruit atram
 ad caelum picea || crassus caligine nubem,
 praesertim | si tempestas || a vertice silvis

incubuit, | glomeratque ferens || incendia ventus.
 hoc ubi, non a stirpe vellent || caesaeque reverti
 possunt atqu[e] ima || similes revirescere terra;
 infelix superat || foliis oleaster amaris.
 315 Nec tibi tam prudens || quisquam persuadeat auctor
 tellurem Borea || rigidam spirante movere.
 rura gelu | tum claudit hiems, || nec semine iacto
 concretam patitur || radicem adfigere terrae.
 optima vinetis satio, || cum vere rubenti
 320 candida venit avis || longis invisā colubris,
 prima vel autumnī || sub frigora, cum rapidus Sol
 nond[um] hiemem | contingit equis, || iam praeterit aestas.
 ver adeo | frondi nemorum, || ver utile silvis,
 vere tument terr[ae] et || genitalia semina poscunt.
 325 tum pater omnipotens || fecundis imbribus Aether
 coniugis in gremium || laetae descendit, et omnis
 magnus alit magno || commixtus corpore fetus.
 avia tum | resonant avibus || virgulta canoris,
 et Venerem | certis repetunt || armenta diebus;
 330 parturit almus ager || Zephyrique tepentibus auris
 laxant arva sinus; || superat tener omnibus umor,
 inque novos soles || audent se gramina tuto
 credere, nec metuit || surgentis pampinus Austros

aut actum caelo || magnis Aquilonibus imbrem,
 335 sed trudit gemmas || et frondes explicat omnis.
 non alios prima || crescentis origine mundi
 inluxisse dies || aliumv[e] habuisse tenorem
 crediderim: | ver illud erat, || ver magnus agebat
 orbis et hibernis || parcebant flatibus Euri,
 340 cum primae lucem || pecudes hausere, virumque
 terrea progenies || duris caput extulit arvis,
 immissaeque ferae || silvis et sidera caelo.
 nec res hunc tenerae || possent perferre laborem,
 si non tanta quies || iret frigusque caloremqu[e]
 345 inter, et exciperet || cael[i] indulgentia terras.
 Quod superest, | quaecumque preme || virgulta per agros
 sparge fimo ping[ui] et || multa memor occule terra,
 aut lapidem bibul[um] aut || squalentis infode conchas;
 inter enim | labentur aquae, || tenuisque subibit
 350 halitus, atqu[e] animos || tollent sata. iamque reperti
 qui saxo | super atqu[e] ingentis || pondere testae
 urgerent: | hoc effusos || munimen ad imbris,
 hoc, ub[i] hiulca siti || findit Canis aestifer arva.
 Seminibus positis || superest diducere terram
 355 saepius ad | capit[a] et duos || iactare bidentis,

aut press[o] exercere solum || sub vomer[e] et ipsa
 flectere luctantis || inter vineta iuencos;
 tum levis calamos || et ras[ae] hastilia virgae
 fraxineasqu[e] aptare sudēs || furcasque valentis,
 360 viribus eniti || quar[um] et contemnere ventos
 adsuescant | summasque sequi || tabulata per ulmos.

Ac dum prima novis || adolescit frondibus aetas,
 parcendum teneris, || et dum se laetus ad auras
 palmes agit laxis || per pur[um] immissus habenis,
 365 ips[a] acie nondum || falcis temptanda, sed uncis
 carpendae | manibus frondes || interque legendae.
 ind[e] ubi iam validis || amplexae stirpibus ulmos
 exierint, | tum stringe comas, || tum brachia tonde
 [ante reformidant ferrum], || tum denique dura
 370 exerc[e] imperi[a] et ramos || compesce fluentis.

Texendae saepes || eti[am] et pecus omne tenendum,
 praecipue dum frons || tener[a] imprudensque laborum;
 cui super indignas || hiemes solemque potentem
 silvestres ur[i] adsidue || capreaeque sequaces
 375 inludunt, | pascuntur oves || avidaeque iuvencae.
 frigora nec tantum || cana concreta pruina
 aut gravis incumbens || scopulis arentibus aestas,

quant[um] illi | nocuere greges || durique venenum
 dentis et admorsu || signat[a] in stirpe cicatrix.
 380 non ali[am] ob culpam || Baccho caper omnibus aris
 caeditur et veteres || ineunt proscaenia ludi,
 praemiaqu[e] ingeniis || pagos et compita circum
 Thesidae posuer[e], || atqu[e] inter pocula laeti
 mollibus in pratis || unctos saluere per utres
 385 nec non Ausonii, || Troia gens missa, coloni
 versibus incomp[er]tis || ludunt risuque soluto,
 oraque corticibus || sumunt horrenda cavatis,
 et te, Bacche, vocant || per carmina laeta, tibi
 oscill[a] ex alta || suspendunt mollia pinu.
 390 hinc omnis largo || pubescit vinea fetu,
 complentur | vallesque cavae || saltusque profundi
 et quocumque deus || circum caput egit honestum.
 ergo rite suum || Baccho dicemus honorem
 carminibus patriis || lancesqu[e] et liba feremus,
 395 et ductus cornu || stabit sacer hircus ad aram
 pinguiaqu[e] in veribus || torrebimus exta columnis.
 Est eti[am] ille labor || curandis vitibus alter,
 cui numqu[am] exhausti satis est: || namqu[e] omne quotannis
 terque quaterque solum || scindendum glaebaque versis

400 aeternum | frangenda bidentibus, || omne levandum
 fronde nemus. | redit agricolis || labor actus in orbem,
 atqu[e] in se sua per || vestigia volvitur annus.
 ac i[am] olim, | seras posuit || cum vinea frondes
 frigidus et silvis || Aquilo decussit honorem,
 405 iam t[um] acer curas || venient[em] extendit in annum
 rusticus, et curvo || Saturni dente relictam
 persequitur | vit[em] attondens || fingitque putando.
 primus humum fodito, || primus devecta cremato
 sarment[a], et vallos primus || sub tecta referto;
 410 postremus metito. || bis vitibus ingruit umbra,
 bis segetem densis || obducunt sentibus herbae;
 durus uterque labor: || laudat[o] ingentia rura,
 exiguum colito. || nec non eti[am] aspera rusti
 vimina per silv[am] et || ripis fluvialis harundo
 415 caeditur, | incultiqu[e] exercet || cura salicti.
 iam vinctae vites, || iam falc[em] arbusta reponunt,
 iam canit effectos || extremus vinitor antes;
 sollicitanda tamen || tellus pulvisque movendus
 et iam maturis || metuendus Iuppiter uvis.
 420 Contra non | ulla [e]st oleis || cultura, nequ[e] illae
 procurv[am] exspectant || falcem rastrosque tenacis,
 cum semel haeserunt || arvis aurasque tulerunt;

ipsa satis tellus, || cum dente recluditur unco,
 sufficit umor[em] et gravidas, || cum vomere, fruges.
 425 hoc pingu[em] et placitam || Paci nutritor olivam.

 Poma quoqu[e], ut primum || truncos sentire valentis
 et viris habuere suas, || ad sidera raptim
 vi propria || nituntur opisqu[e] haud indiga nostrae.
 nec minus interea || fetu nemus omne gravescit,
 430 sanguineisqu[e] inculta ubent || aviaria bacis.
 tondentur cytisi, || taedas silv[a] alta ministrat,
 pascunturqu[e] ignes || nocturn[i] et lumina fundunt.
 et dubitant homines || serer[e] atqu[e] impendere curam?
 quid maiora sequar? || salices humilesque genistae,
 435 aut illae pecori || frond[em] aut pastoribus umbram
 sufficiunt | saepemque satis || et pabula melli.
 et iuvat undantem || buxo spectare Cytorum
 Naryciaeque picis lucos, || iuvat arva videre
 non rastris, hominum || non ull[i] obnoxia curae.
 440 ipsae Caucasio || steriles in vertice silvae,
 quas animos[i] Eur[i] adsidue || franguntque feruntque,
 dant alios aliae fetus, || dant utile lignum
 navigiis pinus, || domibus cedrumque cupressosqu[e];
 hinc radios trivere rotis, || hinc tympana plaustis

445 agricol[ae], et pandas || ratibus posuere carinas.
 viminibus | salices fecundae, || frondibus ulmi,
 at myrtus validis || hastilibus et bona bello
 cornus; Ituraeos taxi || torquentur in arcus.
 nec tiliae leves || aut torno rasile buxum
 450 non form[am] accipiunt || ferroque cavantur acuto,
 nec non et | torrent[em] undam || levis innatat alnus
 missa Pado, | nec non et apes || examina condunt
 corticibusque cavis || vitiosaequ[e] ilicis alvo.
 quid memorand[um] aequ[e] || Baccheia dona tulerunt?
 455 Bacchus et ad culpam || causas dedit; ille furentis
 Centauros leto domuit, || Rhoecumque Pholumque
 et magn[o] Hylaeum || Lapithis cratere minantem.

 O fortunatos nimium, || sua si bona norint,
 agricolas! | quibus ipsa procul || discordibus armis
 460 fundit humo facilem || victum iustissima tellus.
 si non ingentem || foribus domus alta superbis
 maneat salutantum || totis vomit aedibus undam,
 nec varios inhiant || pulchra testudine postis
 inlusasqu[e] auro || vestis Ephyreiaqu[e] aera,
 465 alba nequ[e] Assyrio || fucatur lana veneno,
 nec casia liquidi || corrumpitur usus olivi;

at secura quies || et nescia fallere vita,
 dives opum || variar[um], at latis otia fundis,
 speluncae | vivique lacus, || at frigida tempe
 470 mugitusque boum || mollesque sub arbore somni
 non absunt; | illic saltus || ac lustra ferarum
 et patiens || oper[um] exiguoqu[e] adsueta iuventus,
 sacra deum | sanctique patres; || extrema per illos
 Iustiti[a] excedens || terris vestigia fecit.
 475 Me vero primum || dulces ant[e] omnia Musae,
 quarum sacra fer[o] ingenti || percussus amore,
 accipiant | caelique vias || et sidera monstrent,
 defectus solis || varios lunaeque labores;
 unde tremor terris, || qua vi mari[a] alta tumescant
 480 obicibus ruptis || rursusqu[e] in s[e] ipsa residant,
 quid tant[um] Oceano || properent se tingere soles
 hiberni, | vel quae tardis || mora noctibus obstet.
 sin has ne possim || natur[ae] accedere partis
 frigidus obstiterit || circum praecordia sanguis,
 485 rura mih[i] et rigui || placeant in vallibus amnes,
 flumin[a] amem | silvasqu[e] inglorius. || o ubi campi
 Spercheosqu[e] et virginibus || bacchata Lacaenis
 Taygeta! o qui me gelidis || convallibus Haemi
 sistat, et ingenti || ramorum protegat umbra!

490 felix qui potuit || rerum cognoscere causas
 atque metus omnis || et inexorabile fatum
 subiecit pedibus || strepitumqu[e] Acherontis avari:
 fortunatus et ille deos || qui novit agrestis
 Panaque Silvanumque senem || Nymphasque sorores.
 495 illum non | populi fascēs, || non purpura regum
 flexit et infidos || agitans discordia fratres,
 aut coniurato | descendens Dacus ab Histro,
 non res Romanae || perituraque regna; nequ[e] ille
 aut doluit miserans || inop[em] aut invidit habenti.
 500 quos rami fructus, || quos ipsa volentia rura
 sponte tulere sua, || carpsit, nec ferrea iura
 insanumque for[um] aut populi || tabularia vidit.
 sollicitant alii || remis freta caeca, ruuntque
 in ferrum, | penetrant aulas || et limina regum;
 505 hic petit excidiis || urbem miserosque penatis,
 ut gemma bibat et || Sarrano dormiat ostro;
 condit opes alius || defossoqu[e] incubat auro;
 hic stupet attonitus rostris, || hunc plausus hiantem
 per cuneos | geminatus enim || plebisque patrumque
 510 corripuit; gaudent || perfusi sanguine fratrum,
 exsilioque domos || et dulcia limina mutant
 atqu[e] alio patriam || quaerunt sub sole iacentem.

agricol[a] incurvo || terram dimovit aratro:
 hic anni | labor, hinc patriam || parvosque nepotes
 515 sustinet, hinc armenta boum || meritosque iuencos.
 nec requies, | quin aut pomis || exuberet annus
 aut fetu pecor[um] aut || Cerealis mergite culmi,
 proventuqu[e] oneret || sulcos atqu[e] horrea vincat.
 venit hiems: || teritur Sicyonia baca trapetis,
 520 glande sues | laeti redeunt, || dant arbuta silvae;
 et varios | ponit fetus || autumnus, et alte
 mitis in apricis || coquitur vindemia saxis.
 interea dulces || pendent circ[um] oscula nati,
 casta pudicitiam || servat domus, ubera vaccae
 525 lactea demittunt, || pinguesqu[e] in gramine laeto
 inter s[e] adversis || luctantur cornibus haedi.
 ipse dies agitat || festos fususque per herbam,
 ignis ub[i] in medi[o] et || socii cratera coronant,
 te libans, | Lenaeae, vocat || pecorisque magistris
 530 velocis iaculi || certamina ponit in ulmo,
 corporaqu[e] agresti || nudant praedura palaestra.
 hanc olim veteres || vitam coluere Sabini,
 hanc Remus et frater; || sic fortis Etruria crevit
 scilicet et rerum || facta [e]st pulcherrima Roma,
 535 septemqu[e] una sibi muro || circumdedit arces.

LIBER TERTIUS

Te quoque, magna Pales, || et te memorande canemus
 pastor ab Amphryso, || vos, silv[ae] amnesque Lycaeī.
 cetera, quae vacuas || tenuissent carmine mentes,
 omnia iam vulgata: || quis aut Eurysthea durum
 5 aut inlaudati || nescit Busiridis aras?
 cui non dictus Hylas || puer et Latonia Delos
 Hippodamequ[e] umeroque Pelops || insignis eburno,
 acer equis? | temptanda via [e]st, || qua me quoque possim
 tollere humo | victorque virum || volitare per ora.
 10 primus eg[o] in patriam mecum, || modo vita supersit,
 Aonio rediens || deducam vertice Musas;
 primus Idumaeas || referam tibi, Mantua, palmas,
 et virid[i] in campo || templum de marmore ponam
 propter aquam, | tardis ingens || ubi flexibus errat
 15 Mincius et tenera || praetexit harundine ripas.
 in medio | mihi Caesar erit || templumque tenebit:
 illi victor eg[o] et || Tyrio conspectus in ostro
 centum quadriiugos || agitab[o] ad flumina currus.
 cuncta mih[i] Alpheum || relinquens lucosque Molorchi
 20 cursibus et crudo || decernet Graecia caestu.
 ipse caput tonsae || foliis ornatus olivae

dona feram. | iam nunc || sollemnis ducere pompas
 ad delubra iuvat || caesosque videre iuencos,
 vel scaen[a] ut versis || discedat frontibus utque
 25 purpure[a] intexti || tollant aulaea Britanni.
 in foribus | pugn[am] ex auro || solidoqu[e] elephanto
 Gangaridum faciam || victorisqu[e] arma Quirini,
 atqu[e] hic undantem || bello magnumque fluentem
 Nil[um] ac navali || surgentis aere columnas.
 30 add[am] urbes Asiae || domitas pulsumque Niphaten
 fidentemque fuga || Parthum versisque sagittis;
 et duo rapta manu || divers[o] ex hoste tropaea
 bisque triumphatas || utroqu[e] ab litore gentis.
 stabunt et | Parii lapides, || spirantia signa,
 35 Assaraci proles || demissaequ[e] ab Iove gentis
 nomina, Trosque parens || et Troiae Cynthius auctor.
 Invidi[a] infelix || Furias amnemque severum
 Cocyti metuet || tortosqu[e] Ixionis anguis
 immanemque rot[am] et || non exsuperabile saxum.
 40 interea Dryadum || silvas saltusque sequamur
 intactos, | tua, Maecenas, || haud mollia iussa:
 te sine nil altum || mens incohat. en age segnis
 rumpe moras; | vocat ingenti || clamore Cithaeron
 Taygetique canes || domitrixqu[e] Epidauros equorum,

45 et vox adsensu || nemor[um] ingeminata remugit.
 mox tamen ardentis || accingar dicere pugnas
 Caesaris et nomen || fama tot ferre per annos,
 Tithoni prima || quot abest ab origine Caesar.

Seu quis Olympiacae || miratus praemia palmae
 50 pascit equos, | seu quis fortis || ad aratra iuencos,
 corpora praecipue || matrum legat. optima torvae
 forma bovis | cui turpe caput, || cui plurima cervix,
 et crurum | tenuis a mento || palearia pendent;
 tum longo | nullus lateri || modus: omnia magna,
 55 pes eti[am], et camuris || hirtae sub cornibus aures.
 nec mihi displiceat || maculis insignis et albo,
 aut iuga detrectans || interdumqu[e] aspera cornu
 et faciem | tauro propior, || quaequ[e] ardua tota
 et gradiens ima || verrit vestigia cauda.
 60 aetas Lucinam || iustosque pati hymenaeos
 desinit ante decem, || post quattuor incipit annos;
 cetera nec | fetur[ae] habilis || nec fortis aratris.
 interea, | superat gregibus || dum laeta iuventas,
 solve mares; | mitt[e] in Venerem || pecuaria primus,
 65 atqu[e] ali[am] ex alia || generando suffice prolem.
 optima quaeque dies || miseris mortalibus aevi

prima fugit; | subeunt morbi || tristisque senectus
 et labor, et durae || rapit inclementia mortis.
 semper erunt quarum || mutari corpora malis:
 70 semper enim refic[e] ac, || ne post amissa requiras,
 ante ven[i] et | subol[em] armento || sortire quotannis.

 Nec non et pecori [e]st || idem dilectus equino:
 tu modo, quos in spem || statues summittere gentis,
 praecipuum | i[am] ind[e] a teneris || impende laborem.
 75 continuo pecoris || generosi pullus in arvis
 altius ingreditur || et mollia crura reponit;
 primus et ire vi[am] et || fluvios temptare minacis
 audet et ignoto || sese committere ponti,
 nec vanos | horret strepitus. || ill[i] ardua cervix
 80 argutumque caput, || brevis alvus obesaue terga,
 luxuriatque toris || animosum pectus. honesti
 spadices | glaucique, color || deterrimus albis
 et gilvo. | tum, si qua sonum || procul arma dedere,
 stare loco nescit, || micat auribus et tremit artus,
 85 collectumque premens || voluit sub naribus ignem.
 densa iub[a], et dextro || iactata recumbit in armo;
 at duplex agitur || per lumbos spina, cavatque
 tellur[em] et solido || graviter sonat ungula cornu.

talis Amyclaei || domitus Pollucis habenis
 90 Cyllarus et, | quorum Grai || meminere poetae,
 Martis equi biiuges || et magni currus Achilli.
 talis et ipse iubam || cervic[e] effundit equina
 coniugis adventu || pernix Saturnus, et altum
 Pelion hinnitu fugiens || implevit acuto.
 95 Hunc quoqu[e], ub[i] aut morbo || gravis aut iam segnior annis
 deficit, abde domo, || nec turp[i] ignosce senectae.
 frigidus in | Venerem senior, || frustra que laborem
 ingratum trahit, et, || si quand[o] ad proelia ventum [e]st,
 ut quond[am] in stipulis || magnus sine viribus ignis,
 100 incassum | furit. erg[o] animos || aevumque notabis
 praecipu[e]: hinc alias artis || prolemque parentum
 et quis cuique dolor victo, || quae gloria palmae.
 nonne vides, | cum praecipiti || certamine campum
 corripuere, ruuntqu[e] effusi || carcere currus,
 105 cum spes adrectae || iuven[um], exsultantiaqu[e] haurit
 corda pavor pulsans? || ill[i] instant verberare torto
 et proni | dant lora, volat || vi fervidus axis;
 iamqu[e] humiles | iamqu[e] elati || sublime videntur
 aera per vacuum || ferr[i] atqu[e] adsurger[e] in auras.
 110 nec mora nec requies; || at fulvae nimbus harenae

tollitur, umescunt || spumis flatuque sequentum:
 tantus amor laudum, || tantae [e]st victoria curae.
 primus Ericthonius || currus et quattuor ausus
 iunger[e] equos | rapidusque rotis || insistere victor.
 115 frena Pelethronii || Lapithae gyrosque dedere
 impositi | dors[o], atqu[e] equitem || docuere sub armis
 insultare sol[o] et || gressus glomerare superbos.
 aequus uterque labor, || aequae iuvenemque magistri
 exquirunt | calidumqu[e] animis || et cursibus acrem,
 120 quamvis saepe fuga || versos ill[e] egerit hostis
 et patri[am] Epirum || referat fortisque Mycenae,
 Neptuniqu[e] ipsa || deducat origine gentem.
 His animadversis || instant sub tempus et omnis
 impendunt | curas denso || distendere pingui,
 125 quem legere duc[em] et || pecori dixere maritum,
 florentisque secant || herbas fluviosque ministrant
 farraque, ne blando || nequeat superesse labori
 invalidique patrum || referant ieiunia nati.
 ips[a] autem macie || tenuant armenta volentes,
 130 atqu[e], ubi concubitus || primos iam nota voluptas
 sollicitat, | frondesque negant || et fontibus arcent.
 saep[e] etiam cursu || quatiunt et sole fatigant,

cum graviter tunsis || gemit area frugibus, et cum
 surgent[em] ad Zephyrum || paleae iactantur inanes.
 135 hoc faciunt, nimio || ne lux[u] obtunsior usus
 sit genital[i] arv[o] et || sulcos oblimet inertis,
 sed rapiat sitiens || Vener[em] interiusque recondat.
 Rursus cura patrum || cader[e] et succedere matrum
 incipit. exactis gravidae || cum mensibus errant,
 140 non illas gravibus || quisquam iuga ducere plaustis,
 non saltu | superare viam || sit passus et acri
 carpere prata fuga || fluviosqu[e] innare rapacis.
 saltibus in vacuis || pascunt et plena secundum
 flumina, muscus ub[i] et || viridissima gramine ripa,
 145 speluncaeque tegant || et saxea procubet umbra.
 est lucos Silari || circ[a] ilicibusque virentem
 plurimus Alburnum volitans, || cui nomen asilo
 Romanum [e]st, oestrum || Grai vertere vocantes,
 asper, acerba sonans, || quo tot[a] exterrita silvis
 150 diffugiunt | armenta; furit || mugitibus aether
 concussus || silvaequ[e] et sicci ripa Tanagri.
 hoc quondam | monstr[o] horribilis || exercuit iras
 Inachiae Iuno || pestem meditata iuvencae.
 hunc quoque [nam mediis || fervoribus acrior instat]

155 arcebis gravido || pecor[i], armentaque pasces
sole recens | ort[o] aut noctem || ducentibus astris.

Post partum | cur[a] in vitulos || traducitur omnis;
continuoque notas || et nomina gentis inurunt,
et quos aut pecori || malint summitter[e] habendo
160 aut aris | servare sacros || aut scindere terram
et camp[um] horrentem || fractis invertere glaebis.
cetera pascuntur || viridis armenta per herbas:
tu quos ad | studi[um] atqu[e] usum || formabis agrestem
iam vitulos || hortare viamqu[e] insiste domandi,
165 dum faciles | animi iuvenum, || dum mobilis aetas.
ac primum laxos || tenui de vimine circlos
cervici | subnecte; dehinc, || ubi libera colla
serviti[o] adsuerint, || ipsis e torquibus aptos
iunge pares, | et coge gradum || conferre iuencos;
170 atqu[e] illis | iam saepe rotae || ducantur inanes
per terr[am], et summo || vestigia pulvere signent.
post valido nitens || sub pondere faginus axis
instrepat, et iunctos || temo trahat aereus orbis.
interea | pub[i] indomitae || non gramina tantum
175 nec vescal salicum || frondes ulvamque palustrem,
sed frumenta manu || carpes sata; nec tibi fetae

more patrum | nive[a] implebunt || mulctraria vaccae,
 sed tot[a] in dulcis || consument ubera natos.

Sin ad bella magis || studium turmasque ferocis,
 180 aut Alphea rotis || praelabi flumina Pisae
 et Iovis in luco || currus agitare volantis,
 primus equi labor est || animos atqu[e] arma videre
 bellantum | lituosque pati, || tractuque gementem
 ferre rot[am] et stabulo || frenos audire sonantis;
 185 tum magis atque magis || blandis gaudere magistri
 laudibus et plausae || sonitum cervicis amare.
 atqu[e] haec iam primo || depulsus ab ubere matris
 audeat, inque vicem || det mollibus ora capistris
 invalidus | etiamque tremens, || eti[am] inscius aevi.
 190 at tribus exactis || ubi quart[a] accesserit aestas,
 carpere mox | gyr[um] incipiat || gradibusque sonare
 compositis, || sinuetqu[e] alterna volumina crurum,
 sitque laboranti similis; || tum cursibus auras
 tum vocet, ac per aperta volans || ceu liber habenis
 195 aequora vix summa || vestigia ponat harena:
 qualis Hyperboreis || Aquilo cum densus ab oris
 incubuit, | Scythiaequ[e] hiemes || atqu[e] arida differt
 nubila; tum segetes || altae campique natantes

lenibus horrescunt flabris, || summaeque sonorem
 200 dant silvae, | longiqu[e] urgent || ad litora fluctus;
 ille volat | simul arva fuga || simul aequora verrens.
 hinc vel ad Elei || metas et maxima campi
 sudabit spati[a] et || spumas aget ore cruentas,
 Belgica vel | molli melius || feret esseda collo.
 205 tum demum | crassa magnum || farragine corpus
 crescere iam | domitis sinito; || namqu[e] ante domandum
 ingentis | tollent animos, || prensique negabunt
 verbera lenta pat[i] et || duris parere lupatis.
 Sed non ulla magis || viris industria firmat
 210 quam Vener[em] et caeci || stimulos averter[e] amoris,
 sive boum sive [e]st || cui gratior usus equorum.
 atqu[e] ideo tauros || procul atqu[e] in sola relegant
 pascua post | mont[em] opposit[um] et || trans flumina lata,
 aut intus clausos || satur[a] ad praesepia servant.
 215 carpit enim viris || paulat[im] uritque videndo
 femina, nec nemorum || patitur meminisse nec herbae
 dulcibus illa quid[em] inlecebris, || et saepe superbos
 cornibus inter se || subigit decerner[e] amantis.
 pascitur in magna || Sila formosa iuvenca:
 220 ill[i] alternantes || multa vi proelia miscent
 vulneribus crebris; || lavit ater corpora sanguis,

versaqu[e] in obnixos || urgentur cornua vasto
 cum gemitu; reboant || silvaequ[e] et longus Olympus.
 nec mos bellantis || una stabulare, sed alter
 225 victus abit || longequ[e] ignotis exulat oris,
 multa gemens | ignominiam || plagasque superbi
 victoris, tum quos || amisit inultus amores,
 et stabul[a] aspectans || regnis excessit avitis.
 erg[o] omni cura || viris exercet et inter
 230 dura iacet pernox || instrato saxa cubili
 frondibus hirsutis || et carice pastus acuta,
 et temptat || ses[e] atqu[e] irasc[i] in cornua discit
 arboris obnixus trunco, || ventosque lacessit
 ictibus, et spars[a] ad pugnam || proludit harena.
 235 post ubi collectum || robur viresque refectione,
 signa movet | praecepsqu[e] oblitum || fertur in hostem:
 fluctus uti medio || coepit c[um] albescere ponto,
 longius ex altoque sinum || trahit, utque volutus
 ad terras | immane sonat || per saxa nequ[e] ipso
 240 monte minor || procumbit, at im[a] exaestuatur unda
 verticibus | nigramqu[e] alte || subiectat harenam.
 Omn[e] adeo | genus in terris || hominumque ferarumqu[e]
 et genus aequoreum, || pecudes pictaeque volucres,

in furias | ignemque ruunt: || amor omnibus idem.
 245 tempore non alio || catulor[um] oblita leaena
 saevior erravit campis, || nec funera vulgo
 tam mult[a] informes || ursi stragemque dedere
 per silvas; | tum saevus aper, || tum pessima tigris;
 heu male tum Libyae || solis erratur in agris.
 250 nonne vides | ut tota tremor || pertemptet equorum
 corpora, si tantum || notas odor attulit auras?
 ac nequ[e] eos | iam frena virum || neque verbera saeva,
 non scopuli || rupesque cav[ae] atqu[e] obiecta retardant
 flumina correptosqu[e] unda || torquentia montis.
 255 ipse ruit || dentesque Sabellicus exacuit sus
 et pede prosubigit terram, || fricat arbore costas
 atqu[e] hinc atqu[e] illinc || umeros ad vulnera durat.
 quid iuvenis, magnum || cui versat in ossibus ignem
 durus amor? | nemp[e] abruptis || turbata procellis
 260 nocte natat | caeca serus || freta, quem super ingens
 porta tonat | cael[i], et scopulis || inlisa reclamant
 aequora; nec miseri possunt || revocare parentes,
 nec moritura super || crudeli funere virgo.
 quid lynces Bacchi || vari[ae] et genus acre luporum
 265 atque canum? | quid qu[ae] imbelles || dant proelia cervi?
 scilicet ant[e] omnis || furor est insignis equarum;

et mentem | Venus ipsa dedit, || quo tempore Glauci
 Potniades malis || membr[a] absumpsere quadrigae.
 illas ducit amor || trans Gargara transque sonantem
 270 Ascanium; | superant montis || et flumina tranant.
 continuoqu[e] avidis || ubi subdita flamma medullis
 [vere magis, | quia vere calor || redit ossibus], illae
 or[e] omnes | vers[ae] in Zephyrum || stant rupibus altis,
 exceptantque levis auras, || et saepe sin[e] ullis
 275 coniugiis vento || gravidae [mirabile dictu]
 saxa per et scopulos et || depressas convalles
 diffugiunt, | non, Eure, tuos || neque solis ad ortus,
 in Borean || Caurumqu[e], aut unde nigerrimus Auster
 nascitur et pluvio || contristat frigore caelum.
 280 hic dem[um], hippomanes || vero quod nomine dicunt
 pastores, lentum || destillat ab inguine virus,
 hippomanes, | quod saepe malae || legere novercae
 miscueruntqu[e] herbas || et non innoxia verba.
 Sed fugit interea, || fugit inreparabile tempus,
 285 singula dum capti || circumvectamur amore.
 hoc satis armentis: || superat pars altera curae,
 lanigeros | agitare greges || hirtasque capellas;
 hic labor, hinc laudem || fortes sperate coloni.

nec s[um] animi dubius || verbis ea vincere magnum
 290 quam sit et angustis || hunc addere rebus honorem;
 sed me Parnasi || deserta per ardua dulcis
 raptat amor; | iuvat ire iugis, || qua nulla priorum
 Castaliam molli || devertitur orbita clivo.
 nunc, veneranda Pales, || magno nunc ore sonandum.
 295 Incipiens stabulis || edic[o] in mollibus herbam
 carper[e] ovis, dum mox || frondosa reducitur aestas,
 et multa duram || stipula filicumque manipulis
 sternere subter humum, || glacies ne frigida laedat
 molle pecus | scabiemque ferat || turpisque podagras.
 300 post hinc digressus || iubeo frondentia capris
 arbuta sufficer[e] et || fluvios praeberere recentis,
 et stabul[a] a ventis || hibern[o] opponere soli
 ad medium | conversa diem, || cum frigidus olim
 iam cadit extremoqu[e] inrorat || Aquarius anno.
 305 hae quoque non cura || nobis leviores tuendae,
 nec minor usus erit, || quamvis Milesia magno
 vellera mutantur || Tyrios incocta rubores.
 densior hinc suboles, || hinc largi copia lactis;
 quam magis exhausto || spumaverit ubere mulctra,
 310 laeta magis pressis || manabunt flumina mammis.
 nec minus interea || barbas incanaeque menta

Cinyphii tondent || hirci saetasque comantis
 us[um] in castror[um] et || miseris velamina nautis.
 pascuntur vero || silvas et summa Lycae,
 315 horrentisque rubos || et amantis ardua dumos,
 atqu[e] ipsae memores || redeunt in tecta suosque
 ducunt et gravido || superant vix ubere limen.
 erg[o] omni studio || glaciem ventosque nivalis,
 quo minor est illis || curae mortalis egestas,
 320 avertes, | victumque feres || et virgea laetus
 pabula, nec tota || claudes faenilia bruma.

 At vero Zephyris || cum laeta vocantibus aestas
 in saltus || utrumque greg[em] atqu[e] in pascua mittet,
 Luciferi primo || cum sidere frigida rura
 325 carpamus, | dum mane novum, || dum gramina canent,
 et ros in tenera || pecori gratissimus herba.
 ind[e] ubi quarta sitim || caeli collegerit hora
 et cantu querulae || rumpent arbusta cicadae,
 ad puteos | aut alta greges || ad stagna iubebo
 330 current[em] ilignis || potare canalibus undam;
 aestibus at mediis || umbros[am] exquirere vallem,
 sicubi magna Iovis || antiquo robore quercus
 ingentis | tendat ramos, || aut sicubi nigrum

ilicibus | crebris sacra || nemus accubet umbra;
 335 tum tenuis | dare rursus aquas || et pascere rursus
 solis ad occasum, || cum frigidus aera Vesper
 temperat, et saltus || reficit iam roscida luna,
 litoraqu[e] alcyonen | resonant, || acalanthida dumi.
 Quid tibi pastores Libyae, || quid pascua versu
 340 prosequar et raris || habitata mapalia tectis?
 saepe diem || noctemqu[e] et tot[um] ex ordine mensem
 pascitur itque pecus || long[a] in deserta sin[e] ullis
 hospitiiis: | tantum campi iacet. || omnia secum
 armentarius Afer agit, || tectumque laremque
 345 armaqu[e] Amyclaeumque canem || Cressamque pharetram;
 non secus ac patriis || acer Romanus in armis
 iniusto sub fasce viam || cum carpit, et hosti
 ant[e] expectatum || positus stat in agmine castris.
 At non qua Scythiae || gentes Maeotiaqu[e] unda,
 350 turbidus et torquens || flaventis Hister harenas,
 quaque redit medium || Rhodope porrecta sub axem.
 illic clausa tenent || stabulis armenta, nequ[e] ullae
 aut herbae | camp[o] apparent || aut arbore frondes;
 sed iacet aggeribus || niveis informis et alto
 355 terra gelu late || septemqu[e] adsurgit in ulnas.
 semper hiems, || semper spirantes frigora Cauri;

tum Sol pallentis || haud umquam discutit umbras,
 nec c[um] invectus equis || altum petit aethera, nec cum
 praecipit[em] Oceani || rubro lavit aequore currum.
 360 concrescunt subitae || current[i] in flumine crustae,
 undaque iam tergo || ferratos sustinet orbis,
 puppibus illa prius, || patulis nunc hospita plaustis;
 aeraque dissiliunt vulgo, || vestesque rigescunt
 indutae, || caeduntque securibus umida vina,
 365 et totae | solid[am] in glaciem || vertere lacunae,
 stiriaqu[e] impexis || induruit horrida barbis.
 interea toto || non setius aere ningit:
 intereunt pecudes, || stant circumfusa pruinis
 corpora magna boum, || confertoqu[e] agmine cervi
 370 torpent mole nov[a] et summis || vix cornibus exstant.
 hos non immissis canibus, || non cassibus ullis
 puniceaev[e] agitant || pavidos formidine pennae,
 sed frustr[a] oppositum || trudentis pectore montem
 comminus obtruncant || ferro graviterque rudentis
 375 caedunt et magno || laeti clamore reportant.
 ips[i] in defossis || specubus secreta sub alta
 oti[a] agunt terra, || congestaque robora totasqu[e]
 advolvere focis || ulmos ignique dedere.
 hic noctem | ludo ducunt, || et pocula laeti

380 ferment[o] atqu[e] acidis || imitantur vitea sorbis.
 talis Hyperboreo || Septem subiecta trioni
 gens effrena virum || Rhiphaeo tunditur Euro
 et pecudum fulvis || velatur corpora saetis.

Si tibi lanitium curae, || prim[um] aspera silva
 385 lappaeque | triboliqu[e] absint; || fuge pabula laeta;
 continuoque greges || villis lege mollibus albos.
 ill[um] autem, | quamvis aries || sit candidus ipse,
 nigra subest udo || tantum cui lingua palato,
 reice, ne maculis || infuscet vellera pullis
 390 nascentum, | plenoqu[e] alium || circumspice campo.
 munere sic niveo lanae, || si credere dignum [e]st,
 Pan deus Arcadiae || captam te, Luna, fefellit
 in nemor[a] alta vocans; || nec t[u] aspernata vocantem.

At cui lactis amor, || cytisum lotosque frequentis
 395 ipse manu | salsasque ferat || praesepibus herbas:
 hinc et amanti fluvios || magis, et magis ubera tendunt
 et salis occultum || referunt in lacte saporem.
 mult[i] eti[am] excretos || prohibent a matribus haedos,
 primaque ferratis || praefigunt ora capistris.
 400 quod surgente die || mulser[e] horisque diurnis,
 nocte premunt; | quod iam tenebris || et sole cadente,

sub luc[em]: exportant || calathis [adit oppida pastor],
aut parco | sale contingunt || hiemique reponunt.

Nec tibi cura canum || fuerit postrema, sed una
405 velocis Spartae || catulos acremque Molossum
passe sero pingui. || numquam custodibus illis
nocturnum stabulis || fur[em] incursusque luporum
aut impacatos || a terg[o] horrebis Hiberos.
saep[e] etiam cursu || timidos agitabis onagros,
410 et canibus leporem, || canibus venabere dammas;
saepe volutabris || pulsos silvestribus apros
latratu turbabis agens, || montisque per altos
ingentem clamore premes || ad retia cervum.

Disc[e] et odoratam || stabulis accendere cedrum
415 galbaneoqu[e] agitare gravis || nidore chelydros.
saepe sub immotis || praesepibus aut mala tactu
vipera delituit || caelumqu[e] exterrita fugit,
aut tect[o] adsuetus || coluber succeder[e] et umbrae
[pestis acerba boum] || pecoriqu[e] aspergere virus
420 fovit humum. || cape saxa manu, || cape robora, pastor,
tollentemque minas || et sibila colla tumentem
deice! iamque fuga timidum || caput abdidit alte,
cum medii nexus || extremaequ[e] agmina caudae

solvuntur, | tardosque trahit || sinus ultimus orbis.
 425 est eti[am] ille malus || Calabris in saltibus anguis
 squamea convolvens || sublato pectore terga
 atque notis longam || maculosus grandibus alvum,
 qui, d[um] amnes ulli || rumpuntur fontibus et dum
 vere madent udo || terr[ae] ac pluvialibus Austris,
 430 stagna colit | ripisqu[e] habitans || hic piscibus atram
 improbus ingluviem || ranisque loquacibus explet;
 postqu[am] exusta palus || terraequ[e] ardore dehiscunt,
 exsilit in sicc[um], et || flammantia lumina torquens
 saevit agris || asperque sit[i] atqu[e] exterritus aestu.
 435 ne mihi tum mollis || sub divo carpere somnos
 neu dorso nemoris || libeat iacuisse per herbas,
 cum positis | novus exuviis || nitidusque iuventa
 volvitur, | aut catulos || tectis aut ova relinquens,
 arduus ad sol[em] et || linguis micat ore trisulcis.
 440 Morborum | quoque te causas || et signa docebo.
 turpis ovis | temptat scabies, || ubi frigidus imber
 altius ad vivum || persedit et horrida cano
 bruma gelu, | vel cum tonsis || inlotus adhaesit
 sudor, et hirsuti || secuerunt corpora vepres.
 445 dulcibus idcirco || fluviis pecus omne magistri
 perfundunt, | udisqu[e] aries || in gurgite villis

450 $\acute{\text{m}} \text{ersatur,} \mid \text{missusque secundo} \parallel \text{defluit amni;} \\
 \text{aut tonsum tristi} \parallel \text{contingunt corpus amurca} \\
 \text{et spumas miscent} \parallel \text{argenti vivaque sulphur[a]} \\
 \text{Idaeasque pices} \parallel \text{et pinguis unguine ceras} \\
 \text{scillamqu[e]} \text{ elleborosque gravis} \parallel \text{nigrumque bitumen.} \\
 \text{non tamen ulla magis} \parallel \text{praesens fortuna laborum [e]st} \\
 \text{quam si quis ferro} \parallel \text{potuit rescindere summum} \\
 \text{ulceris os:} \mid \text{alitur vitium} \parallel \text{vivitque tegendo,} \\
 455 \text{dum medicas} \mid \text{adhibere manus} \parallel \text{ad vulnera pastor} \\
 \text{abnegat et} \mid \text{meliora deos} \parallel \text{sedet omina poscens.} \\
 \text{quin eti[am], ima dolor} \parallel \text{balantum lapsus ad ossa} \\
 \text{cum furit atqu[e] artus} \parallel \text{depascitur arida febris,} \\
 \text{profuit incensos} \parallel \text{aestus averter[e] et inter} \\
 460 \text{ima ferire pedis} \parallel \text{salientem sanguine venam,} \\
 \text{Bisaltae} \mid \text{quo more solent} \parallel \text{acerque Gelonus,} \\
 \text{cum fugit in Rhodopen} \parallel \text{atqu[e] in deserta Getarum} \\
 \text{et lac concretum} \parallel \text{cum sanguine potat equino.} \\
 \text{quam procul aut molli} \parallel \text{succedere saepius umbrae} \\
 465 \text{videris aut summas} \parallel \text{carpent[em] ignavius herbas} \\
 \text{extremamque sequ[i], aut medio} \parallel \text{procumbere campo} \\
 \text{pascent[em] et serae} \parallel \text{solam decedere nocti} \\
 \text{continuo culpam} \parallel \text{ferro compesce, priusquam} \\
 \text{dira per incautum} \parallel \text{serpant contagia vulgus.}$

470 non tam creber agens || hiemem ruit aequore turbo
 quam multae | pecudum pestes. || nec singula morbi
 corpora corripunt, || sed tot[a] aestiva repente,
 spemque gregemque simul || cunctamqu[e] ab origine gentem.
 tum sciat, aerias || Alp[is] et Norica si quis
 475 castell[a] in tumulis || et Iapydis arva Timavi
 nunc quoque post tanto || videat, desertaque regna
 pastor[um] et longe || saltus lateque vacantis
 Hic quondam morbo || caeli miseranda coorta [e]st
 tempestas || totoqu[e] autumn[i] incanduit aestu
 480 et genus omne neci || pecudum dedit, omne ferarum,
 corruptitque lacus, || infecit pabula tabo.
 nec via mortis erat simplex; || sed ub[i] ignea venis
 omnibus acta sitis || miseros adduxerat artus,
 rursus abundabat || fluidus liquor omniaqu[e] in se
 485 ossa minutatim || morbo conlapsa trahebat.
 saep[e] in honore deum || medio stans hosti[a] ad aram,
 lanea dum nivea || circumdatur infula vitta,
 inter cunctantis || cecidit moribunda ministros;
 aut si quam ferro || mactaverat ante sacerdos,
 490 inde nequ[e] impositis || ardent altaria fibris,
 nec responsa potest || consultus reddere vates,

ac vix suppositi || tinguntur sanguine cultri
 summaque ieiuna || sani[e] infuscatur harena.
 hinc laetis vituli || vulgo moriuntur in herbis
 495 et dulcis animas || plen[a] ad praesepia reddunt;
 hinc canibus blandis || rabies venit, et quatit aegros
 tussis anhela sues || ac faucibus angit obesis.
 labitur infelix || studior[um] atque immemor herbae
 victor equus || fontisqu[e] avertitur et pede terram
 500 crebra ferit; | demiss[ae] aures, || incertus ibidem
 sudor et ille quidem || moriturus frigidus; aret
 pellis et ad tactum || tractanti dura resistit.
 haec ant[e] exitium || primis dant signa diebus:
 sin in processu || coepit crudeſcere morbus,
 505 tum ver[o] ardentes || ocul[i] atque attractus ab alto
 spiritus, interdum || gemitu gravis, imaque longo
 ilia singultu tendunt, || it naribus ater
 sanguis, et obsessas || fauces premit aspera lingua.
 profuit inserto || latices infundere cornu
 510 Lenaeos; | ea visa ſalus || morientibus una.
 mox erat hoc | ips[um] exitio, || furiisque reſecti
 ardebant, | ipsique ſuos || iam morte ſub aegra
 [di meliora piis, || erroremqu[e] hoſtibus illum!]
 diſciſſos | nudis laniabant || dentibus artus.

515 $\acute{e}cc[e] \text{ autem } \grave{d}uro \parallel \acute{f}umans \text{ sub } vomere \text{ taurus}$
 $\acute{c}oncidit \text{ et } \acute{m}ixtum \parallel \acute{s}pumis \text{ vomit } ore \text{ cruorem}$
 $\acute{e}xtremosque \text{ ciet } gemitus. \parallel \text{it } \acute{t}ristis \text{ arator}$
 $\acute{m}aerent[em] \text{ abiungens } \parallel \acute{f}raterna \text{ morte } iu\grave{v}encum,$
 $\acute{a}tqu[e] \text{ oper[e] in } medio \parallel \acute{d}efixa \text{ reliquit } aratra.$
 520 $\text{non } umbr[ae] \text{ aliorum } nemorum, \parallel \text{non } mollia \text{ possunt}$
 $\acute{p}rata \text{ mover[e] } \acute{a}nimum, \parallel \text{non } qui \text{ per } saxe \text{ volutus}$
 $\acute{p}urior \text{ electro } \parallel \text{campum } petit \text{ amnis; at } ima$
 $\acute{s}olvuntur \mid \acute{l}ater[a], \acute{a}tqu[e] \text{ oculos } \parallel \acute{s}tupor \text{ urget } \acute{i}nertis$
 $\acute{a}d \text{ terramque } \acute{f}luit \parallel \acute{d}evexo \text{ pondere } cervix.$
 525 $\text{quid } labor \text{ aut } \mid \text{benefacta } iuvant? \parallel \text{quid } vomere \text{ terras}$
 $\acute{i}nvertisse \text{ gravis? } \parallel \text{atqui } non \text{ Massica } Bacchi$
 $\acute{m}unera, \text{ non } illis \parallel \acute{e}pulae \text{ nocuere } repostae:$
 $\acute{f}rondibus \text{ et } victu \parallel \acute{p}ascuntur \text{ simplicis } herbae,$
 $\acute{p}ocula \text{ sunt } fontes \parallel \acute{l}iquid[i] \text{ atqu[e] } exercita \text{ cursu}$
 530 $\acute{f}lumina, \text{ nec } somnos \parallel \acute{a}brumpit \text{ cura } salubris.$
 $\text{tempore } non \text{ alio } \parallel \acute{d}icunt \text{ regionibus } illis$
 $\acute{q}uaesitas \mid \acute{a}d \text{ sacra } boves \parallel \acute{I}unonis \text{ et } uris$
 $\acute{i}mparibus \text{ ductos } \parallel \acute{a}lt[a] \text{ ad } donaria \text{ currus.}$
 $\acute{e}rg[o] \text{ aegre } rastris \parallel \text{terram } rimantur, \text{ et } \acute{i}psis$
 535 $\acute{u}nguibus \text{ infodiunt } fruges, \parallel \text{montisque } per \text{ altos}$
 $\acute{c}ontenta \mid \text{cervice } trahunt \parallel \acute{s}tridentia \text{ plaustra.}$
 $\text{non } lupus \text{ insidias } \parallel \acute{e}xplorat \text{ ovilia } circum$

nec gregibus | nocturnus obambulat: || acrior illum
 cura domat; || timidi dammae | cervique fugaces
 540 nunc interque canes || et circum tecta vagantur.
 iam maris immensi || prol[em] et genus omne natantum
 litor[e] in extremo || ceu naufraga corpora fluctus
 proluit; insolitae || fugiunt in flumina phocae.
 interit et curvis || frustra defensa latebris
 545 viper[a] et attoniti || squamis astantibus hydri.
 ipsis est | aer avibus || non aequus, et illae
 praecipites | alta vitam || sub nube relinquunt.
 praeterea iam nec || mutari pabula refert,
 quaesitaeque nocent artes; || cessere magistri,
 550 Phyllyrides Chiron || Amythaoniusque Melampus.
 saevit et in lucem || Stygiis emissa tenebris
 pallida Tisiphone || Morbos agit ante Metumque,
 inque dies avidum || surgens caput altius effert.
 balatu pecor[um] et || crebris mugitibus amnes
 555 arentesque sonant || ripae collesque supini.
 iamque catervatim || dat strag[em] atque aggerat ipsis
 in stabulis turpi || dilapsa cadavera tabo,
 donec humo | teger[e] ac foveis || abscondere discunt.
 nam nequ[e] erat coriis || usus, nec viscera quisquam
 560 aut undis abolere potest || aut vincere flamma;

ne tondere quidem || morb[o] inlueque peresa
 vellera nec telas || possunt attingere putris;
 ver[um] eti[am] invisos || si quis temptarat amictus,
 ardentēs || papul[ae] atqu[e] immundus olentia sudor
 565 membra sequebatur, || nec longo deinde moranti
 tempore contactos || artus sacer ignis edebat.

LIBER QUARTUS

Protinus aerii || mellis caelestia dona
 exsequar: hanc etiam, || Maecenas, aspice partem.
 admiranda tibi || levium spectacula rerum
 magnanimosque duces || totiusqu[e] ordine gentis
 5 mores et studi[a] et || populos et proelia dicam.
 in tenui labor; at tenuis || non gloria, si quem
 numina laeva sinunt || auditque vocatus Apollo.
 Principio | sedes apibus || statioque petenda,
 quo neque sit ventis || aditus [nam pabula venti
 10 ferre domum prohibent] || nequ[e] oves haedique petulci
 floribus insultent, || aut errans bucula campo
 decutiat ror[em] et || surgentis atterat herbas.
 absint et picti || squalentia terga lacerti
 pinguibus a stabulis, || meropesqu[e] aliaeque volucres
 15 et manibus Procne || pectus signata cruentis;
 omnia nam late || vastant ipsasque volantis
 ore ferunt dulcem || nidis immitibus escam.
 at liquidi fontes || et stagna virentia musco
 adsint et tenuis || fugiens per gramina rivus,
 20 palmaque vestibul[um] aut || ingens oleaster inumbret,

ut, cum prima novi || ducent examina reges
 vere suo | ludetque favis || emissa iuventus,
 vicin[a] invitet || decedere ripa calori
 obviaqu[e] hospitiiis || teneat frondentibus arbor.
 25 in medium, | seu stabit iners || seu profluet umor,
 transversas salices || et grandia conice saxa,
 pontibus ut crebris || possint consistere et alas
 pandere ad aestivum solem, || si forte morantis
 sparserit aut praeceps || Neptun[o] immerserit Euris.
 30 haec circum casiae || virides et olentia late
 serpyll[a] et graviter || spirantis copia thymbrae
 floreat, inriguumque bibant || violaria fontem.
 ips[a] autem, | seu corticibus || tibi suta cavatis
 seu lento fuerint || alvaria vimine texta,
 35 angustos | habeant aditus; || nam frigore mella
 cogit hiems, | eademque calor || liquefacta remittit.
 utraque vis apibus || pariter metuenda; nequ[e] illae
 nequiqu[am] in tectis || certatim tenuia cera
 spiramenta linunt, || fucoqu[e] et floribus oras
 40 explent, collectumqu[e] haec ips[a] ad munera gluten
 et visc[o] et Phrygiae || servant pice lentius Idae.
 saep[e] eti[am] effossis, || si vera [e]st fama, latebris
 sub terra | fovere larem, || penitusque repertae

pumicibusque cavis || exesaequ[e] arboris antro.
 tu tamen et levi || rimosa cubilia limo
 45 ungue fovens | circ[um], et raras || superinice frondes.
 neu propius tectis || taxum sine, neve rubentis
 ure foco cancos, || altae neu crede paludi,
 aut ub[i] odor | caeni gravis aut || ubi concava pulsu
 50 saxa sonant || vocisqu[e] offensa resultat imago.
 Quod superest, | ubi puls[am] hiemem || sol aureus egit
 sub terras | caelumqu[e] aestiva || luce reclusit,
 illae continuo || saltus silvasque peragrant
 purpureosque metunt || flores et flumina libant
 55 summa leves. | hinc nescio qua || dulcedine laetae
 progeniem | nidosque foveat, || hinc arte recentis
 excudunt ceras || et mella tenacia fingunt.
 hinc ubi i[am] emissum || caveis ad sidera caeli
 nare per aestatem || liquidam suspexeris agmen
 60 obscuramque trahi || vento mirabere nubem,
 contemplator: aquas || dulcis et frondea semper
 tecta petunt. | huc tu iussos || asperge saporis,
 trita melisphyll[a] et || cerinth[ae] ignobile gramen,
 tinnitusque ci[e] et || Matris quate cymbala circum:
 65 ipsae consident || medicatis sedibus, ipsae

intima more suo || ses[e] in cunabula condent.

Sin aut[em] ad || pugn[am] exierint || nam saepe duobus
regibus incessit || magno discordia motu,
continuoqu[e] animos || vulg[i] et trepidantia bello
70 corda licet longe || praesciscere; namque morantis
Martius ill[e] aeris || rauci canor increpat, et vox
auditur fractos || sonitus imitata tubarum.
tum trepid[ae] inter se || coeunt pennisque coruscant
spiculaqu[e] exacuunt || rostris aptantque lacertos
75 et circa || reg[em] atqu[e] ips[a] ad || praetoria densae
miscentur || magnisque vocant || clamoribus hostem.
erg[o] ubi ver nactae || sudum camposque patentis,
erumpunt portis, || concurritur, aether[e] in alto
fit sonitus, || magnum mixtae || glomerantur in orbem
80 praecipitesque cadunt; || non densior aere grando,
nec de concussa || tantum pluit ilice glandis.
ipsi per medias || acies insignibus alis
ingentis animos || angust[o] in pectore versant,
usqu[e] ade[o] obnixa || non cedere dum gravis aut hos
85 aut hos versa fuga || victor dare terga subegit.
hi motus || animor[um] atqu[e] haec || certamina tanta
pulveris exigui || iactu compressa quiescent.

ver[um] ubi ductores || acie revocaveris ambo,
 deterior | qui visus, eum, || ne prodigus obsit,
 90 dede neci; | melior vacua || sine regnet in aula.
 alter erit maculis || auro squalentibus ardens
 nam duo sunt | gener[a]: hic || melior insignis et ore
 et rutilus | clarus squamis; || ill[e] horridus alter
 desidia | latamque trahens || inglorius alvum.
 95 Ut binae | regum facies, || ita corpora plebis:
 namqu[e] aliae | turpes horrent, || ceu pulver[e] ab alto
 cum venit et sicco || terram sput ore viator
 aridus; elucet || ali[ae] et fulgore coruscant
 ardentes | aur[o] et paribus || lita corpora guttis.
 100 haec potior suboles, || hinc caeli tempore certo
 dulcia mella premes, || nec tantum dulcia quantum
 et liquid[a] et durum || Bacchi domitura saporem.
 At c[um] incerta volant || caeloqu[e] examina ludunt
 contemnuntque favos || et frigida tecta relinquunt,
 105 instabilis animos || ludo prohibebis inani.
 nec magnus | prohibere labor: || tu regibus alas
 eripe; non illis || quisquam cunctantibus altum
 ir[e] iter aut castris || audebit vellere signa.
 invitent croceis || halantes floribus horti

110 et custos | fur[um] atqu[e] avium || cum falce saligna
 Hellespontiacy || servet tutela Priapi.
 ipse thymum | tinosque ferens || de montibus altis
 tecta serat | late circum, || cui talia curae;
 ipse labore manum || duro terat, ipse feracis
 115 figat humo plantas || et amicos inriget imbris.
 Atqu[e] equid[em], extremo || ni iam sub fine laborum
 vela trah[am] et terris || festin[em] advertere proram,
 forsitan et pinguis || hortos quae cura colendi
 ornaret canerem || biferique rosaria Paesti,
 120 quoque modo potis || gauderent intiba rivis
 et virides apio ripae, || tortusque per herbam
 cresceret in ventrem | cucumis; || nec sera comantem
 narciss[um] aut || flexi tacuissem vimen acanthi
 pallentisqu[e] hederas || et amantis litora myrtos.
 125 namque sub Oebaliae || memini me turribus arcis,
 qua niger umectat || flaventia culta Galaesus,
 Corycium | vidisse senem, || cui pauca relict
 iugera ruris erant, || nec fertilis illa iuvencis
 nec pecor[i] opportuna seges || nec commoda Baccho.
 130 hic rarum | tamen in dumis || olus albaque circum
 lilia verbenasque premens || vescumque papaver
 reg[um] aequabat opes animis, || seraque revertens

nocte domum dapibus || mensas onerabat inemptis.
 primus vere ros[am] atqu[e] autumnno carpere poma,
 135 et cum tristis hiems || etiamnum frigore saxa
 rumperet et glacie || cursus frenaret aquarum,
 ille comam mollis || iam tondebat hyacinthi
 aestat[em] increpitans || seram Zephyrosque morantis.
 erg[o] apibus fetis || id[em] atqu[e] examine multo
 140 primus abundar[e] et || spumantia cogere pressis
 mella favis; || illi tili[ae] atqu[e] uberrima tinus,
 quotqu[e] in flore novo || pomis se fertilis arbos
 induerat, | totid[em] autumnno || matura tenebat.
 ill[e] etiam seras || in versum distulit ulmos
 145 eduramque pir[um] et spinos || iam pruna ferentis
 iamque ministrantem || platanum potantibus umbras.
 ver[um] haec ips[e] equidem || spatiis exclusus iniquis
 praetere[o] atqu[e] aliis || post me memoranda relinquo.
 Nunc age, naturas || apibus quas Iuppiter ipse
 150 addidit expediam, || pro qua mercede canoros
 Curetum sonitus || crepitantiaqu[e] aera secutae
 Dictae | caeli regem || pavere sub antro.
 solae communis natos, || consortia tecta
 urbis habent | magnisqu[e] agitant || sub legibus aevum,

155 et patriam | sol[ae] et certos || novere penatis;
 venturaequ[e] hiemis || memores aestate laborem
 experiuntur et in medium || quaesita reponunt.
 namqu[e] aliae | vict[u] invigilant || et foedere pacto
 exercentur agris; || pars intra saepta domorum
 160 Narcissi lacrim[am] et || lentum de cortice gluten
 prima favis ponunt || fundamina, deinde tenacis
 suspendunt ceras; || aliae spem gentis adultos
 educunt fetus; || aliae purissima mella
 stipant et liquido || distendunt nectare cellas;
 165 sunt quibus ad portas || cecidit custodia sorti,
 inque vicem | speculantur aquas || et nubila caeli,
 aut oner[a] accipiunt || venient[um], aut agmine facto
 ignavum fucos || pecus a praesepibus arcent:
 fervet opus, | redolentque thymo || fragrantia mella.
 170 ac veluti lentis || Cyclopes fulmina massis
 cum properant, || alii taurinis follibus auras
 accipiunt | redduntqu[e], alii || stridentia tingunt
 aera lacu; | gemit impositis || incudibus Aetna;
 ill[i] inter sese magna || vi bracchia tollunt
 175 in numerum, || versantque tenaci forcipe ferrum:
 non aliter, | si parva licet || componere magnis,

Cecropias | innatus apes || amor urget habendi
 munere quamque suo. || grandaevis oppida curae
 et munire favos || et daedala fingere tecta.
 180 at fessae multa || referunt se nocte minores,
 crura thymo plenae; || pascuntur et arbuta passim
 et glaucas salices || casiamque crocumque rubentem
 et pinguem tili[am] et || ferrugineos hyacinthos.
 omnibus una quies operum, || labor omnibus unus:
 185 mane ruunt portis, || nusquam mora; rursus easdem
 Vesper ub[i] e pastu || tandem decedere campis
 admonuit, | tum tecta petunt, || tum corpora curant;
 fit sonitus, | mussantqu[e] oras || et limina circum.
 post, ubi iam thalamis || se composuere, siletur
 190 in noctem, | fessosque sopor || suus occupat artus.
 nec ver[o] a stabulis || pluvi[a] impendente recedunt
 longius, aut credunt || cael[o] adventantibus Euris,
 sed circum tutae || sub moenibus urbis aquantur
 excursusque brevis temptant, || et saepe lapillos,
 195 ut cumb[ae] instabiles || fluctu iactante saburram,
 tollunt, his sese || per inania nubila librant.
 Ill[um] adeo | placuiss[e] apibus || mirabere morem,
 quod neque concubitu indulgent, || nec corpora segnes

in Venerem solvunt || aut fetus nixibus edunt;
 200 ver[um] ips[ae] e foliis natos, || e suavis herbis
 ore legunt, | ipsae regem || parvosque Quirites
 sufficiunt, || aulasqu[e] et cerea regna refingunt.
 saep[e] etiam duris || errand[o] in cotibus alas
 attriver[e], ultroqu[e] animam || sub fasce dedere:
 205 tantus amor flor[um] et || generandi gloria mellis.
 erg[o] ipsas quamvis || angusti terminus aevi
 excipiat [nequ[e] enim || plus septima ducitur aestas],
 at genus immortale manet, || multosque per annos
 stat fortuna domus, || et avi numerantur avorum.
 210 Praeterea regem || non sic Aegyptus et ingens
 Lydia nec populi || Parthor[um] aut Medus Hydaspes
 observant. | reg[e] incolumi || mens omnibus una [e]st;
 amisso | rupere fidem, || constructaque mella
 diripuer[e] ips[ae] et cratis || solvere favorum.
 215 ill[e] operum custos, || ill[um] admirantur et omnes
 circumstant fremitu || denso stipantque frequentes,
 et saep[e] attollunt || umeris et corpora bello
 obiectant | pulchramque petunt || per vulnera mortem.
 His quidam signis || atqu[e] haec exempla secuti
 220 ess[e] apibus partem || divinae mentis et haustus

aetherios dixere; deum || namqu[e] ire per omnis
 terrasque | tractusque maris || caelumque profundum;
 hinc pecudes, | armenta, viros, || genus omne ferarum,
 quemque sibi tenuis || nascent[em] arcessere vitas:
 225 scilicet huc reddi || deind[e] ac resoluta referri
 omnia, nec | mort[i] esse locum, || sed viva volare
 sideris in | numer[um] atqu[e] alto || succedere caelo.

Si quando | sed[em] augustam || servataque mella
 thesauris relines, || prius haustu sparsus aquarum
 230 ora fove, | fumosque manu || praetende sequacis.
 bis gravidos | cogunt fetus, || duo tempora messis:
 Taygete | simul os terris || ostendit honestum
 Pleas et Oceani || spretos pede reppulit amnis,
 aut eadem sidus || fugiens ubi Piscis aquosi
 235 tristior hibernas || caelo descendit in undas.
 illis ira modum || supra [e]st, laesaeque venenum
 morsibus inspirant, || et spicula caeca relinquunt
 adfixae venis, || animasqu[e] in vulnere ponunt.
 sin duram metues || hiemem parcesque futuro
 240 contusosqu[e] animos || et res miserabere fractas,
 at suffire thymo || cerasque recider[e] inanis
 quis dubitet? | nam saepe favos || gnotus adedit

245 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 stel[io] et lucifugis || congesta cubilia blattis
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 immunisque sedens || alien[a] ad pabula fucus;
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \mid \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 aut asper | crabr[o] imparibus || s[e] immiscuit armis,
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 aut dirum tiniae || genus aut invisa Minervae
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 laxos in foribus || suspendit aranea cassis.
 $\acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 quo magis exhaustae fuerint, || hoc acrius omnes
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 incumbent generis || lapsi sarcire ruinas
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 250 complebuntque foros || et floribus horrea texent.

 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \mid \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \parallel \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 Si vero, | quoniam casus || apibus quoque nostros
 $\acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 vita tulit, || tristi languebunt corpora morbo
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 quod iam non dubiis || poteris cognoscere signis:
 $\acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \parallel \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 continuo [e]st aegris || alius color; horrida vultum
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 255 deformat macies; || tum corpora luce carentum
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 exportant tectis || et tristia funera ducunt;
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 aut illae pedibus || conex[ae] ad limina pendent
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 aut intus clausis || cunctantur in aedibus omnes
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 ignavaeque fam[e] et || contracto frigore pigrae.
 $\acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 260 tum sonus auditur gravior, || tractimque susurrant,
 $\acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 frigidus ut quondam || silvis immurmurat Auster,
 $\acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 ut mare sollicitum || stridit refluentibus undis,
 $\acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \parallel \cup \cup \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 aestuat ut clausis || rapidus fornacibus ignis.
 $\acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \parallel \text{---} \acute{\text{---}} \text{---} \acute{\text{---}} \cup \cup \acute{\text{---}} \times$
 hic iam galbaneos || suadeb[o] incender[e] odores

265 mellaqu[e] harundineis || inferre canalibus, ultro
 hortant[em] et fessas || ad pabula nota vocantem.
 proderit et tunsum || gall[ae] admiscere saporem
 arentisque rosas, || aut igni pingua multo
 defruta vel psithia || passos de vite racemos,
 270 Cecropiumque thym[um] et || grav[e] olentia centaurea.
 est etiam flos in pratis || cui nomen amello
 fecer[e] agricolae, || facilis quaerentibus herba;
 namqu[e] un[o] ingentem || tollit de caespite silvam
 aureus ipse, sed in foliis, || quae plurima circum
 275 funduntur, || violae subluet purpura nigrae;
 saepe deum nexis || ornatae torquibus arae;
 asper in ore sapor; || tonsis in vallibus illum
 pastores | et curva legunt || prope flumina Mellae.
 huius odorato || radices incoque Baccho
 280 pabulaqu[e] in foribus || plenis appone canistris.
 Sed si quem proles || subito defecerit omnis
 nec genus unde novae || stirpis revocetur habebit,
 tempus et Arcadii || memorand[a] inventa magistri
 pandere, quoque modo || caesis iam saepe iuvenis
 285 insincerus apes || tulerit cruor. altius omnem
 expediam prima || repetens ab origine famam.

nam qua Pellaei || gens fortunata Canopi
 accolit effuso || stagnantem flumine Nilum
 et circum | pictis vehitur || sua rura phaselis,
 290 quaque pharetratae || vicinia Persidis urget,
 et virid[em] Aegyptum || nigra fecundat harena,
 et diversa ruens || septem discurrit in ora
 usque coloratis || amnis devexus ab Indis:
 omnis in hac certam || regio iacit arte salutem.
 295 exiguus | prim[um] atqu[e] ipsos || contractus in usus
 eligitur locus; hunc || angustiqu[e] imbrice tecti
 parietibusque premunt artis, || et quattuor addunt,
 quattuor a ventis || obliqua luce fenestras.
 tum vitulus | bima curvans || iam cornua fronte
 300 quaeritur; huic geminae || nares et spiritus oris
 multa reluctant[i] obstruitur, || plagisque perempto
 tunsa per integram || solvuntur viscera pellem.
 sic posit[um] in clauso || linquunt et ramea costis
 subiciunt | fragmenta, thymum || casiasque recentis.
 305 hoc geritur Zephyris || prim[um] impellentibus undas,
 ante novis rubeant || quam prata coloribus, ante
 garrula quam tignis || nidum suspendat hirundo.
 interea teneris || tepefactus in ossibus umor
 aestuat, et visenda modis || animalia miris,

310 trunca pedum primo, || mox et stridentia pennis,
 miscentur, | tenuemque magis || magis aera carpunt,
 donec ut aestivis || effusus nubibus imber
 eruper[e], aut ut nervo || pulsante sagittae,
 prima leves ineunt || si quando proelia Parthi.
 315 Quis deus hanc, Musae, || quis nobis extudit artem?
 unde nov[a] ingressus || homin[um] experientia cepit?
 pastor Aristaeus || fugiens Pene ia Tempe,
 amissis, | ut fam[a], apibus || morboque fameque,
 tristis ad extremi || sacrum caput astitit amnis
 320 multa querens, || atqu[e] hac adfatus voce parentem:
 "mater, Cyrene || mater, quae gurgitis huius
 ima tenes, || quid me praeclara stirpe deorum
 [si modo, quem perhibes, || pater est Thymbraeus Apollo)
 invisum fatis || genuist[i]? aut quo tibi nostri
 325 pulsus amor? | quid me caelum || sperare iubebas?
 en eti[am] hunc ipsum || vitae mortalis honorem,
 quem mihi vix frug[um] et || pecudum custodia sollers
 omnia temptant[i] extuderat, || te matre relinquo.
 quin ag[e] et ipsa manu || felicitas erue silvas,
 330 fer stabulis || inimic[um] ign[em] atqu[e] interfice messis,
 ure sat[a] et | valid[am] in vitis || molire bipennem,
 tanta meae || si te ceperunt taedia laudis."

At mater sonitum || thalamo sub fluminis alti
 sensit. eam circum || Milesia vellera Nymphae
 335 carpebant hyali || saturo fucata colore,
 Drymoque || Xanthoque Ligeaque Phyllodoceque,
 caesari[em] effusae || nitidam per candida colla,
 [Nesae || Spioque Thaliaque Cymodoceque]
 Cydippe || et flava Lycorias, altera virgo,
 340 altera tum primos || Lucin[ae] experta labores,
 Clioqu[e] et Beroe || soror, Oceanitides ambae,
 amb[ae] auro, || pictis incinctae pellibus ambae,
 atqu[e] Ephyr[e] atqu[e] Opis et Asia Deiopea
 et tandem positae || velox Arethusa sagittis.
 345 inter quas curam || Clymene narrabat inanem
 Volcani, | Martisque dolos || et dulcia furta,
 aque Chao densos || divum numerabat amores.
 carmine quo captae || dum fuis mollia pensa
 devolvunt, || iterum maternas impulit auris
 350 luctus Aristaei, || vitreisque sedilibus omnes
 obstipuerunt; sed ant[e] alias || Arethusa sorores
 prospiciens | summa flavum || caput extulit unda,
 et procul: "o gemitu || non frustr[a] exterrita tanto,
 Cyrene | soror, ipse tibi, || tua maxima cura,
 355 tristis Aristaeus || Penei genitoris ad undam

stat lacrimans, || et te crudelem nomine dicit.”
 huic percussa nova || mentem formidine mater
 ”duc, age, duc ad nos; || fas illi limina divum
 tanger[e]” ait. || simul alta iubet | discedere late
 360 flumina, qua iuvenis || gressus inferret. at illum
 curvat[a] in montis || faciem circumstetit unda
 accepitque sinu || vasto misitque sub amnem.
 iamque domum mirans || genetricis et umida regna
 speluncisque lacus || clausos lucosque sonantis
 365 ibat, et ingenti || motu stupefactus aquarum
 omnia sub magna || labentia flumina terra
 spectabat | diversa locis, || Phasimque Lycumque,
 et caput und[e] altus || primum s[e] erumpit Enipeus,
 unde pater || Tiberinus et und[e] Aniena fluente
 370 saxosusque sonans || Hypanis Mysusque Caicus
 et gemin[a] auratus || taurino cornua vultu
 Eridanus, | quo non alius || per pingua culta
 in mare purpureum || violentior effluit amnis.
 postquam [e]st in thalami || pendentia pumice tecta
 375 pervent[um] et nati || fletus cognovit inanis
 Cyrene, | manibus liquidos || dant ordine fontis
 germanae, | tonsisque ferunt || mantelia villis;
 pars epulis onerant || mensas et plena reponunt

pocula, Panchaeis || adolescenti ignibus arae.
 380 et mater | "cape Maeonii || carchesia Bacchi:
 Oceano | libemus" ait. || simul ipsa precatur
 Oceanumque patrem || rerum Nymphasque sorores,
 centum quae silvas, || centum quae flumina servant.
 ter liquid[o] ardentem || perfundit nectare Vestam,
 385 ter flamm[a] ad summum || tecti subiecta reluxit.
 omine quo firmans || animum sic incipit ipsa:
 "Est in Carpathio || Neptuni gurgite vates
 caeruleus Proteus, || magnum qui piscibus aequor
 et iuncto bipedum || curru metitur equorum.
 390 hic nunc Emathiae || portus patriamque revisit
 Pallenem; | hunc et Nymphae || veneramur et ipse
 grandaevus Nereus: || novit namqu[e] omnia vates,
 quae sint, quae fuerint, || quae mox ventura trahantur;
 quipp[e] ita Neptuno || visum [e]st, immania cuius
 395 arment[a] et turpis || pascit sub gurgite phocas.
 hic tibi, nate, prius || vinclis capiendus, ut omnem
 expediat morbi || caus[am] eventusque secundet.
 nam sine vi | non ulla dabit || praecepta, nequ[e] illum
 orando flectes; || vim dur[am] et vincula capto
 400 tende; doli circ[um] haec || demum frangentur inanes.

ips[a] ego te, | medios cum sol || accenderit aestus,
 cum sitiunt | herb[ae] et pecori || iam gratior umbra [e]st,
 in secreta senis ducam, || quo fessus ab undis
 se recipit, || facil[e] ut somn[o] adgrediare iacentem.
 405 ver[um] ubi correptum || manibus vinclisque tenebis,
 tum vari[ae] eludent || species atqu[e] ora ferarum.
 fiet enim subito || sus horridus atraque tigris
 squamosusque drac[o] et || fulva cervice leaena,
 aut acrem flammae || sonitum dabit atqu[e] ita vinclis
 410 excidet, aut in aquas || tenuis dilapsus abibit.
 sed quant[o] ille magis || formas se vertet in omnis
 tam tu, nate, magis || contende tenacia vincla,
 donec talis erit || mutato corpore qualem
 videris incepto || tegeret cum lumina somno.”
 415 Haec ait et liquid[um] ambrosiae || defundit odorem,
 quo totum nati || corpus perduxit; at illi
 dulcis compositis || spiravit crinibus aura
 atqu[e] habilis membris || venit vigor. est specus ingens
 exesi | later[e] in montis, || quo plurima vento
 420 cogitur inque sinus || scindit ses[e] unda reductos,
 deprensus | olim statio || tutissima nautis;
 intus se vasti Proteus || tegit obice saxi.
 his iuven[em] in latebris || avers[um] a lumine Nympha

conlocat, ipsa procul || nebulis obscura resistit.
 iam rapidus torrens || sitientis Sirius Indos
 ardebat | cael[o] et medium || sol igneus orbem
 hauserat, arebant || herb[ae] et cava flumina siccis
 faucibus ad | limum radii || tepefacta coquebant,
 cum Proteus | consueta petens || e fluctibus antra
 ibat; eum | vasti circum || gens umida ponti
 exsultans rorem || late dispergit amarum.
 - sternunt se somno || divers[ae] in litore phocae;
 ipse, velut stabuli || custos in montibus olim,
 Vesper ub[i] e pastu || vitulos ad tecta reducit
 auditisque lupos || acuunt balatibus agni,
 consedit | scopulo medius, || numerumque recenset.
 cuius Aristaeo || quoniam [e]st oblata facultas,
 vix defessa senem || passus componere membra
 cum clamore ruit || magno, manicisque iacentem
 occupat. ille suae || contra non immemor artis
 omnia transformat || ses[e] in miracula rerum,
 ignemqu[e] horribilemque feram || fluviumque liquentem.
 ver[um] ubi nulla fugam || reperit fallacia, victus
 in sese redit atqu[e] hominis || tand[em] ore locutus
 "nam quis te, iuvenum || confidentissime, nostras
 iussit adire domos? || quidv[e] hinc petis?" inquit. at ille:

"scis, Proteu, || scis ipse, neque [e]st te fallere quicquam:
 sed tu desine velle. deum || praecepta secuti
 venimus hinc lassus || quaesit[um] oracula rebus."
 450 tant[um] effatus. ad haec || vates vi denique multa
 ardentis oculos || intorsit lumine glauco,
 et graviter frendens || sic fatis ora resolvit:

 "Non te nullius || exercent numinis irae;
 magna luis || commissa: tib[i] has miserabilis Orpheus
 455 haudquaqu[am] ob meritum || poenas, ni fata resistant,
 suscitāt, et raptā || graviter pro coniuge saevit.
 illa quidem, | dum te fugeret || per flumina praeceps,
 imman[em] ante pedes || hydram moritura puella
 servantem ripas || alta non vidit in herba.
 460 at chorus aequalis || Dryadum clamore supremos
 implevit montis; || flerunt Rhodopei[ae] arces
 altaque Pangae[a] et Rhesi || Mavortia tellus
 atque Get[ae] atqu[e] Hebrus || et Actias Orithyia.
 ipse cava solans || aegrum testudin[e] amorem
 465 te, dulcis coniunx, || te sol[o] in litore secum,
 te veniente die, || te decedente canebat.
 Taenarias | etiam fauces, || alt[a] ostia Ditis,
 et caligantem || nigra formidine lucum

ingressus, | Manisqu[e] adiit || regemque tremendum
 470 nesciaqu[e] humanis || precibus mansuescere corda.
 at cantu | commot[ae] Erebi || de sedibus imis
 umbr[ae] ibant tenues || simulacraque luce carentum,
 quam mult[a] in foliis || avium se milia condunt,
 Vesper ub[i] aut hibernus agit || de montibus imber,
 475 matres atque viri || defunctaque corpora vita
 magnanim[um] heroum, || puer[i] innuptaeque puellae,
 impositique rogis || iuvenes ant[e] ora parentum,
 quos circum limus || niger et deformis harundo
 Cocyti | tardaque palus || inamabilis unda
 480 alligat et novies || Styx interfusa coercet.
 quin ipsae | stupuere domus || atque[e] intima Leti
 Tartara caeruleosqu[e] implexae crinibus anguis
 Eumenides, | tenuitqu[e] inhians || tria Cerberus ora,
 atque[e] Ixionii || vento rota constitit orbis.
 485 iamque pedem | referens casus || evaserat omnis,
 redditaqu[e] Eurydice || superas veniebat ad auras
 pone sequens | [namqu[e] hanc dederat || Proserpina legem),
 cum subit[a] incautum || dementia cepit amantem,
 ignoscenda quidem, || scirent s[i] ignoscere Manes:
 490 restitit, Eurydicenque suam || iam luce sub ipsa
 immemor heu! | victusqu[e] animi || respexit. ib[i] omnis

effusus | labor atqu[e] immitis rupta tyranni
 foedera, terque fragor || stagnis auditus Avernis.
 illa "quis et m[e]" inquit || "miser[am] et te perdidit, Orpheu,
 495 quis tantus | furor? en iterum || crudelia retro
 fata vocant, || conditque natantia lumina somnus.
 iamque vale: | feror ingenti || circumdata nocte
 invalidasque tibi tendens, || heu non tua, palmas."
 dixit et ex | oculis subito, || ceu fumus in auras
 500 commixtus tenuis, || fugit diversa, nequ[e] illum
 prensantem | nequiqu[am] umbras || et multa volentem
 dicere praeterea vidit; || nec portitor Orci
 amplius obiectam || passus transire paludem.
 quid faceret? | quo se rapta || bis coniuge ferret?
 505 quo fletu Manis, || quae numina voce moveret?
 illa quidem Stygia || nabat iam frigida cumba.
 sept[em] illum totos || perhibent ex ordine mensis
 rupe sub aerea || desert[i] ad Strymonis undam
 flesse sib[i], et gelidis || haec evolvisse sub antris
 510 mulcentem tigris || et agentem carmine quercus:
 qualis populea || maerens philomela sub umbra
 amissos | queritur fetus, || quos durus arator
 observans | nid[o] implumis || detraxit; at illa
 flet noctem, | ramoque sedens || miserabile carmen

515 integrat, et maestis || late loca questibus implet.
 nulla Venus, | non ull[i] animum || flexer[e] hymenaei:
 solus Hyperboreas || glacies Tanaimque nivalem
 arvaque Rhiphaeis || numquam viduata pruinis
 lustrabat, | rapt[am] Eurydicen || atqu[e] inrita Ditis
 520 dona querens. | spretae Ciconum || quo munere matres
 inter sacra deum || nocturniqu[e] orgia Bacchi
 discerptum latos || iuvenem sparsere per agros.
 tum quoque marmorea || caput a cervice revulsum
 gurgite cum medio || portans Oeagrius Hebrus
 525 volveret, Eurydicen || vox ips[a] et frigida lingua,
 a miser[am] Eurydicen! || anima fugiente vocabat:
 Eurydicen toto || referebant flumine ripae.”
 Haec Proteus, | et se iactu || dedit aequor in altum,
 quaque dedit, | spumant[em] undam || sub vertice torsit.
 530 at non Cyrene, || namqu[e] ultr[o] adfata timentem:
 ”nate, licet tristis || animo deponere curas.
 haec omnis morbi || caus[a], hinc miserabile Nymphae,
 cum quibus illa choros || lucis agitabat in altis,
 exitium | miser[e] apibus. || tu munera supplex
 535 tende petens | pac[em], et facilis || venerare Napaeas;
 namque dabunt | veniam votis, || irasque remittent.
 sed modus orandi || qui sit prius ordine dicam:

quattuor eximios || praestanti corpore tauros,
 qui tibi nunc viridis || depascunt summa Lycaeī,
 540 delig[e], et intacta || totidem cervice iuencas.
 quattuor his aras || alt[a] ad delubra dearum
 constitu[e], et sacrum || iugulis demitte cruorem,
 corporaqu[e] ipsa boum || frondoso desere luco.
 post, ubi nona suos || Auror[a] ostenderit ortus,
 545 inferias Orphei || Lethaea papavera mittes
 et nigram | mactabis ovem, || lucumque revises;
 placat[am] Eurydicen || vitula venerabere caesa.”

 Haud mora, continuo || matris praecepta facessit:
 ad delubra venit, || monstratas excitat aras,
 550 quattuor eximios || praestanti corpore tauros
 ducit et intacta || totidem cervice iuencas.
 post, ubi nona suos || Auror[a] induxerat ortus,
 inferias | Orphei mittit, || lucumque revisit.
 hic vero | subit[um] ac dictu || mirabile monstrum
 555 aspiciunt, | liquefacta boum || per viscera toto
 strider[e] apes | uter[o] et ruptis || effervere costis,
 immensasque trahi nubes, || iamqu[e] arbore summa
 confluer[e] et | lentis uvam || demittere ramis.

 Haec super arborum || cultu pecorumque canebar

⁵⁶⁰ et super arboribus, || Caesar dum magnus ad altum
fulminat Euphraten || bello victorque volentis
per populos || dat iura viamqu[e] adfectat Olympo.
illo Vergilium || me tempore dulcis alebat
Parthenope studiis || florent[em] ignobilis oti,
⁵⁶⁵ carmina qui || lusi pastor[um] audaxque iuventa,
Tityre, te patulae || cecini sub tegmine fagi.